

Biblicum

- tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 2 2005 Årg. 69

INNEHÅLL

Redaktionellt. Egil Edvardsen.....	57
Inledning till Bibeln – del 14. De tidigaste breven (forts). John Vogt.....	60
När och hur skall Kyrkan upprättas? Ingvar Adriansson.....	68
De fyra hundra ”tysta” åren. Mellan Gamla och Nya testamentet. Egil Edvardsen	74
Oasrörelsen – ett ekumenisk-karismatiskt försök till förnyelse. Alvar Svenson.....	86
Bibeln och kyrkans tro i dag. Seth Erlandsson	95

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Alvar Svenson.

Redaktionskommitté: Alvar Svenson, Stefan Hedkvist
och Egil Edvardsen.

Tidskriften utkommer under 2005 med 4 nummer.

Prenumerationspriset för 2005 är 150 svenska kr (stud 90 kr).

Norska prenumeranter betalar norska kr 135 (stud 85 n kr).

Finska prenumeranter betalar 17 Euro (stud 12 Euro).

Postgiro Sverige 152335-6

Bankgiro Norge 7877.08.15400

Sampa Bank Finland 800017-70843747

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, S-331 35 Värnamo

E-mail: biblicum@bredband.net

Redaktionens adress:

Alvar Svenson, Klasgatan 10, S-340 14 Lagan.

E-mail: alvarsvenson@yahoo.se

Glöm inte anmäla adressändring.

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

2/2005

Redaktionellt

”Ve dig, Norge! Ve dig, Sverige! Ve dig, Finland!” Tänk om Jesus hade kommit idag och detta var domen som vi fick höra. Tänk om det *är* den domen vi kommer att få höra den dag Jesus kommer åter!

I Bibeln berättas om tre galileiska städer som alla fick den domen av Jesus: ”Ve dig, Korasin! Ve dig, Betsaida! Ty om de kraftgärningar som har utförts hos er hade blivit gjorda i Tyrus och Sidon, skulle de för länge sedan ha omvänt sig i säck och aska. Jag säger er: För Tyrus och Sidon skall det på domens dag bli lindrigare än för er. Och du, Kapernaum, skall du kanske upphöjas till himlen? Nej, ner i helvetet skall du fara. Ty om de kraftgärningar som har utförts i dig hade gjorts i Sodom, skulle det ha stått ännu i dag. Men jag säger er: För Sodom land skall det på domens dag vara lindrigare än för dig” (Matt 11:21-24). Hårda ord? Javisst! Men kanske helt nödvändiga, eller rättare sagt, de *var* helt nödvändiga, det var ju vår Herre Jesus Kristus som uttalade dem och han vet alltid vad som är bäst.

Överallt i Jesu förkunnelse finner vi kärleksfulla och milda ord som visar med vilken kärlek och medlidande han älskar människorna. Överallt inbjuder han fattiga syndare vänligt och mildt. På samma sätt finner vi efter dessa domsord över de galileiska städerna följande trösterika ord av Jesus: ”Kom till mig, alla ni som arbetar och bär på tunga bördor, så skall jag ge er vila. Ta på er mitt ok och lär av mig, ty jag är mild och ödmjuk i hjärtat. Då skall ni finna ro för era själar. Ty mitt ok är mildt, och min börda är lätt” (Matt 11:28). Denna bild av Jesus vill vi gärna se. Men vi skulle inte ge en rätt bild av honom om det vore allt som vi

sade om honom. Bibeln visar också en annan sida hos Jesus. Och denna undervisning är lika nödvändig och nyttig för oss som undervisningen om den milde Jesus. Jesus höll ofta allvarliga och kraftiga straffpredikningar för folket. I dem framhöll han för dem den stora skuld som de drog över sig genom sin obotfärdighet, sin otro och förakt för nåden. Han förkunnade också straffet som väntade den som inte omvände sig.

Många människor önskar att kyrkan inte ska förkunna lagen för dem. Vi ska bara koncentrera oss på det som är fint hos Jesus, det som är gott att höra, det som tilltalar den mänskliga naturen, det som ingen kan stöta sig på hos honom. Men därmed ger vi en falsk bild av Jesus. Jesus själv undvek aldrig att varna människor som var på väg att gå förloerade. Han undvek aldrig att förkunna domen över de obotfärdiga (se till exempel Luk 19:43-44 och Matt 22:13).

Likväl ska vi inte glömma att när Jesus höll sådana straffpredikningar hade han fortfarande bara en enda sak i tankarna, nämligen människornas frälsning. Det var för frälsnings skull han förkunnade lag och dom. Det var för att varna människor för att de inte skulle gå förlorade. När vi därför hör och läser sådana kraftiga ord av Jesus, ska vi låta varna och förmana oss. Vi ska inte ta anstöt av Jesu domsord.

De tre galileiska städerna som Jesus förkunnar sina verop över hade varit med om stora ting. Jesus Kristus, världens Frälsare, den utlovade Messias och Guds Son, hade besökt städerna och utfört mäktiga gärningar där. Där hade han förkunnat Guds eget ord för dem. Överallt, där Jesus kom, skedde också något: ”Blinda får sin syn, lama går, spetalska blir rena, döva hör, döda uppstår och för fattiga predikas glädjens budskap” (Matt 11:5). Allt detta hade hänt i Korasin, Betsaida och Kapernaum. Men det hade inte skett i Tyrus och Sidon och inte i Sodom. Tyrus och Sidon var hedniska städer, gudlösa och moraliskt förstörda städer i Fenicien. Hos fyra av profeterna i Gamla testamentet (Jesaja, Jeremia, Joel och Amos) finner vi allvarliga domsord över dessa städer. Jesaja använder ett helt kapitel (kap 23) för att skildra domen som skulle drabba dem. Och Sodom känner vi alla till, staden där homosexualitet och allehanda omoral härskade.

I Korasin, Betsaida och Kapernaum, ja, i hela Israel, var det bara en liten rest som vände om. De allra flesta föraktade den stora nåd Gud hade visat dem genom att sända sin egen Son. ”Han kom till sitt eget,

och hans egna tog inte emot honom” (Joh 1:11). Han ville så gärna rädda dem men de ville inte (Matt 23:37). Profeterna hade de slagit ihjäl. De som hade blivit sända till dem hade de stenat. Och Guds egen Son skulle de hänga på ett kors.

Såsom det var i Israel på Jesu tid, är det också i dag. De allra flesta människor föraktar också i dag Guds stora nåd i Kristus. De vill inte höra Guds ord – varken lag eller evangelium. Frälsningsverket som Kristus kom för att utföra har de ingen användning av.

Vi har ingenting att berömma oss av inför Korasin, Betsaida eller Kapernaum. Mot oss här i det rika Norden har en särskilt rik nåd visats. Evangeliet har förkunnats i hundratals år i våra länder. Guds ord har förkunnats sedan urminnes tid. Liknar inte våra nordiska länder mycket Korasin, Betsaida och Kapernaum? En väldig nåd har kommit vårt folk till del. Därför ska också en desto strängare dom drabba dem som föraktar denna väldiga nåd.

Jesu domsord gäller alla som föraktar Guds ord och evangeliet. Det som gäller ett helt folk, gäller också för den enskilda människan. Var man och kvinna som stöter evangeliet ifrån sig blir fördömd (Mark 16:16).

Om nu alla andra föraktar gåvan, låt inte oss göra det! Låt oss tacksamt och lydigt ta emot den; om vi inte gör det drabbar Jesu dom också oss. Må Gud hjälpa oss så att vi alltid tillhör dem som säger: ”*Men vi hör inte till dem som drar sig undan och går förlorade. Vi hör i stället till dem som tror och vinner sina själar*” (Hebr 10:39).

Egil Edvardsen

De tidigaste breven

(forts)

av John Vogt

1 TESSALONIKERBREVET

Ett av huvudskälen till att 1 Tessalonikerbrevet skrevs kan sammanfattas i ett enda ord – förföljelse. Paulus kom till Tessalonika efter att ha lidit förföljelse i Filippi. Han var tvungen att lämna Tessalonika till följd av förföljelse. Också därefter fortsatte förföljelsen från de judar i Tessalonika som följde efter Paulus till Berea och eggade till motstånd där. Paulus skriver för att uppmuntra dessa kristna till att förbli fasta inför all denna förföljelse. Han framställer Kristus som deras hopp om frälsning i den här tiden och vid hans återkomst.

Historisk bakgrund

Under sin andra missionsresa (49-52 e Kr) hade Paulus och hans medarbetare blivit ledda av den helige Ande att bege sig till Europa (Apg 16-17). I Makedonien hade de först stannat i Filippi där Paulus vistelse blev förkortad genom att han blev gisslad, fängslad och genom ett under frigiven. Paulus lämnade kvar Lukas i Filippi och reste tillsammans med Silas och kanske Timoteus vidare till Tessalonika där han predikade i synagogan under tre sabbater. En del av judarna kom till tro, och en kristen församling samlades som bestod av dessa omvända judar plus ett stort antal greker som fruktade Gud och ett antal ansedda kvinnor. Kyrkan växte snabbt både numerärt och andligt. Paulus beskriver faktiskt denna församling som ett exempel för de heliga i Makedonien och Akaja (1 Tess 1:6-10).

Judarna blev avundsjuka och eggade till upplopp i staden. Folkmassan rusade till Jasons hus där de letade efter Paulus och Silas. När de inte fann dem där grep de Jason och några av de andra kristna och släpade

dem inför stadens styresmän. (I Apostlagärningarna kallas förresten dessa styresmän för politarker, ett namn som enligt senare upptäckter var en unik titel som användes i Tessalonika. Än en gång bekräftas Bibelns riktighet och noggrannhet med historiska detaljer.) Den judiska folkmassan anklagade Paulus och hans medarbetare för att vända upp och ner *på hela världen* och Jason för att han välkomnat dessa bråkmakare i sitt hem. Stadens styresmän lät Jason och de andra erlægga borgen, förmodligen som en garanti för att de skulle slippa ytterligare problem. Kanske var det också ett villkor för deras frisläppande att de måste lova att Paulus och Silas skulle lämna staden. Beslut fattades att de båda missionärerna borde fortsätta sin resa, så de begav sig på natten till Berea.

Författarskap

På vanligt bibliskt sätt identifierar Paulus vilka som är brevets avsändare redan i allra första versen. *Paulus, Silas och Timoteus* skriver han. Lagg märke till att ”vi” används i hela brevet snarare än ”jag”. Det är mycket troligt att Paulus var författare och att namnen Silas och Timoteus togs med eftersom de hade varit Paulus medarbetare när han grundade församlingen. Silas och Timoteus kan dock ha bidragit till brevet. Säkerligen skrev de under på innehållet. Det kan också hända att de tjänade som skrivare som skrev ner efter Paulus diktamen. Urkyrkan tillskriver enhälligt Paulus detta brev.

Mottagare

Detta brev vänder sig till *församlingen i Tessalonika*, den församling som Paulus nyligen hade grundat men där han bara kunnat tillbringa en kort tid. Han hade endast predikat tre sabbater i den lokala synagogan, men förmodligen hade han stannat i Tessalonika något längre. Han hade varit där tillräckligt länge för att ägna sig åt tältmakeri (1 Tess 2:9; 2 Tess 3:8-9), för att *både en och två gånger* motta hjälp från filipperna (Fil 4:16) och för att vinna hedningar (1 Tess 1:9).

Tessalonika hade grundats år 315 f Kr av Cassander, befälhavare för Makedoniens armé, och fått sitt namn för att hedra hans fru som var Alexander den Stores styvsyster. Staden hade ställt sig på Markus Antonius och Oktavianus sida i inbördeskriget med Cassius och Brutus och blivit belönad med ställning som ”fristad” år 42 f Kr. Det betydde att

staden hade ganska mycket lokalt självbestämmande. På Paulus tid var staden den största (ca 200 000) och mest blomstrande staden i Makedonien och hade en betydande judisk befolkning. Dess utmärkta hamn och läget vid den stora huvudvägen som förbinder Rom med Östern gjorde den till ett livligt handelscentrum. Den var också huvudstad i provinsen Makedonien. På det hela taget hade Tessalonika ett strategiskt läge för en kyrka.

Var och när boken skrevs

Paulus var djupt orolig för sin unga församling i Tessalonika. Han säger i brevet att han två gånger har tänkt besöka dem igen, men Satan har två gånger hindrat honom från att förverkliga sin önskan (1 Tess 2:17). Eftersom han inte själv kunde återvända till Tessalonika beslöt han sig för att stanna ensam i Aten och skicka Timoteus att *styrka och uppmuntra er i tron*. Timoteus hade just återvänt till Paulus och *gett oss goda nyheter om er tro och kärlek*. Eftersom Paulus inte stannade länge i Aten fanns det troligen inte nog med tid för Timoteus att hinna till Tessalonika och tillbaka under Paulus uppehåll i Aten. Så brevet skrevs utan tvivel från Paulus nästa uppehåll i Korint, där han stannade i ett och ett halvt år.

Vi har värdefull information som hjälper oss att datera detta brev. Bibeln säger att Gallio var landshövding medan Paulus var i Aten (Apg 18:12). En inskription som hittats i Delfi visar att Gallio var landshövding år 51-52. Troligen tillträdde han ämbetet sommaren 51. Eftersom Paulus skulle komma att skriva ett andra brev till Tessalonikerna medan han var kvar i Korint kan vi dra slutsatsen att hans första brev skrevs under den första delen av hans ett och ett halvt år där. Vi kan därför ganska säkert säga att 1 Tessalonikerbrevet skrevs år 51. Om den senare dateringen av Galaterbrevet är rätt så är detta Paulus första brev.

Orsaken till detta brev

Paulus skriver som reaktion på saker som Timoteus har berättat för honom efter sitt besök i Tessalonika. Han visar på tre syften:

1. att tacka för tessalonikernas uthålliga tro, kärlek och hopp när de drabbas av förföljelser
2. att försvara sitt apostlaämbete mot angrepp på hans person
3. att undervisa om några saker som har förvirrat tessalonikerna

Framträdande kännetecken

Detta är ett av Paulus mest personliga brev. Det är inte lika dogmatiskt och polemiskt som några av de andra. Snarare innehåller det rekommendationer, personliga minnen och vänlig vägledning.

Brevet kännetecknas av sin betoning på det kristna hoppet inför Kristi andra ankomst. När han kommer tillbaka ska han frälsa (1:10), belöna (2:19), fullkomna (3:13), återuppväcka (4:13-18) och helga (5:23). Varje kapitel i den indelning som våra Biblar har slutar med en hänvisning till Jesu andra ankomst (1:9-10; 2:19; 3:13; 4:13-18; 5:23-24).

Specialfrågor

Lägg märke till hur Paulus kombinerar tro, hopp och kärlek. *Inför Gud vår Fader tänker vi ständigt på er gärning i tron, ert arbete i kärleken och er uthållighet i hoppet till vår Herre Jesus Kristus. (2:3). Låt oss vara nyktra, iförda tron och kärleken såsom ett pansar och hoppet om frälsningen som en hjälm (5:8). Paulus kommer upprepade gånger att använda denna trefald i senare brev. Nu består tron, hoppet och kärleken, dessa tre, men störst av dem är kärleken (1 Kor 13:13). Vi har hört om er tro i Jesus Kristus och om den kärlek ni har till alla de heliga, på grund av hoppet som är förvarat åt er i himlen (Kol 1:4-5; se även Rom 5:2-5; Gal 5:5-6).*

Andra inspirerade skrifter använder också denna trefald. *Låt oss därför med uppriktigt hjärta gå fram i full trovisshet... Låt oss orubbligt hålla fast vid hoppets beaktelse... Låt oss ge akt på varandra och uppmuntra varandra till kärlek och goda gärningar (Hebr 10:22-24; se även 6: 10-12)... er tro och ert hopp står till Gud. Älska då varandra uthålligt av rent hjärta (1 Petr 1:21-22; se även 1:3-8).*

Innehåll

Tema: Jesu Kristi andra ankomst

Disposition

Inledning – 1

Lärodel

1. Försvar för ämbetet – 2

2. Timoteus uppmuntrande rapport – 3
3. Föreskrifter när det gäller helgelse – 4:1-12
4. Den andra ankomsten – 5:12-22

Praktisk del

Slutliga föreskrifter – 5:12-22

Avslutning – 5:23-28

Nyckelaussnitt: 1 Tess 2:13; 4:13-5:11.

Kanonfrågan

1 Tessalonikerbrevet är en av *homologoumena* eller allmänt accepterade böcker. Det finns med i listan över de tidigaste kanoniska böckerna i Bibeln. Polykarpus, som levde 69-156, citerar ur det. Ireneus, som var den förste kyrkofadern som använde termen ”Nya Testamentet”, nämner det vid namn (ca 180).

2 TESSALONIKERBREVET

I detta brev lovordar Paulus tessalonikerna för deras tro. Sedan undervisar han dem om hur en kristen uppför sig medan han väntar på Herrens ankomstdag.

Historisk bakgrund

Se 1 Tessalonikerbrevet.

Författarskap

Brevet säger att författarna är *Paulus, Silas och Timoteus*, samma team som skrev 1 Tessalonikerbrevet. Lägg återigen märke till den regelbundna användningen av ”vi” genom hela brevet.

Förvånande nog finns det kritiker som ifrågasätter att Paulus är brevet författare. Dessa skäl har framförts:

1. Det finns skillnader i språkbruk. Det är särskilt tio ord som

används i 2 Tessalonikerbrevet som inte används någon annanstans i Paulus skrifter.

2. Brevet har ett oväntat formellt, ja, till och med strängt språk.

3. Läran om *laglöshetens människa* lärs inte någon annanstans. Bibelkritiker säger att den tanken kommer från en senare tro på den onde kejsaren Neros återfödelse.

4. De två Tessalonikerbrevens är för lika för att ha skrivits av samme författare till samma församling.

Alla dessa fyra invändningar kan dock enkelt vederläggas:

1. Paulus använder en del annorlunda ord i detta brev eftersom det handlar om andra saker.

2. Om det finns en märkbar stränghet i Paulus språk är det för att han är lite upprörd över anklagelserna mot honom och över att han inte lyckades lösa de problem som han behandlade i det första brevet.

3. Detta är helt enkelt osant. Antikrist har sin grund hos gamla Testamentets profeter, särskilt Daniel, och lärs tydligt också i Johannes Uppenbarelse. Dessutom behövde inte Paulus upprepa sin undervisning om detta eftersom 2 Tessalonikerbrevet blev sparad, kopierad och utdelat bland kyrkorna.

4. Likheten är överdriven eftersom sådana föregivna likheter bara finns i en tredjedel av brevet. Dessutom ville Paulus säkert anknyta sitt andra brev till det första, i synnerhet som en del saker i det första tycks ha blivit missförstådda och behövde tas upp igen för klarläggande.

Mottagare

Församlingen i Tessalonika. Paulus använder exakt samma ord som i sitt första brev.

Var och när boken skrevs

Detta andra brev skrevs utan tvekan liksom det första i Korint. Korint är den enda plats där Paulus, Silas och Timoteus var tillsammans under en längre tid efter grundandet av församlingen i Tessalonika.

Brevet tycks ha blivit skrivet strax efter Första Tessalonikerbrevet, kanske två till sex månader senare. Man kan se det på likheten i innehållet i de båda breven. Andra Tessalonikerbrevet skrevs för att komplettera Första Tessalonikerbrevet.

Orsaken till detta brev

Vissa saker som Paulus sagt i sitt första brev hade missförståtts. När han hade nämnt att vi inte kan veta tiden för Kristi ankomst, hade hans ord förståtts som att Herrens dag var nära förestående. På grund av denna förväntan hade några slutat arbeta och väntade passivt på Jesu återkomst. Ett förfalskat brev som påstod att Herrens dag redan hade kommit ökade folkets förvirring (2:2). Paulus skrev för att lugna sin förvirrade och ängsliga församling.

Paulus syfte var därför:

1. att uppmuntra tessalonikerna mitt i en pågående förföljelse
2. att visa att *laglöshetens människa* måste komma före den yttersta dagen
3. att tillrättavisa dem som levde oordentligt och som tydligen bara satt sysslolösa utan att göra någonting i väntan på Jesu återkomst.

Framträdande kännetecken

Brevets starka betoning ligger på Kristi återkomst som omnämns i 18 av brevets 47 verser.¹

Specialfrågor

Andra Tessalonikerbrevet avhandlar Antikrist och pekar på grundläggande saker som t ex:

1. han är redan verksam på Paulus tid men hålls tillbaka
2. med tiden kommer Gud att låta honom verka öppet, och han kommer att avslöjas som Guds motståndare
3. han sätter sig i Guds tempel där han sätter sig själv och sina läror över Kristus (anti betyder ”i stället för”)
4. han ska bedra många med falska tecken och under
5. han kommer att förgöras när Jesus kommer tillbaka.

Två grundläggande omständigheter måste hållas i minnet. För det första är Antikrist helt klart en religiös makt som verkar inom den synliga kyrkan. För det andra omfattar hans aktiviteter tiden från Paulus dagar till världens slut.

¹ Det sägs förresten att Kristi återkomst nämns flera gånger i nya Testamentet än någon annan lära. Någon har räknat 318 gånger (*Concordia Self-study Bible NIV*, Concordia, St. Louis MO, 1985, par 1840).

Vår lutherska kyrka känner igen påveämbetet inom den romersk-katolska kyrkan som Antikrist. Schmalkaldiska artiklarna pekar på tre starka skäl för detta:

1. han förnekar Skriftens huvudlära, rättfärdiggörelsen genom tron allena
2. han sätter sig själv och traditionen över Skriften och
3. han påstår att man inte kan bli frälst utan påven och på så sätt upphöjer han sig över Kristus.

Innehåll

Tema: Kristi återkomst

Disposition:

Inledning – 1:1-3

Lärodel

1. Uppmuntran under förföljelse – 1:4-12
2. Laglöshetens människa (Antikrist) – 2:1-12

Praktisk del

1. Stå fasta – 2:13-17
2. Anhållan om förbön – 3:1-5
3. Varning för oordentligt leverne – 3:6-15

Avslutning – 3:16-18

Nyckelavsnitt: 2 Tessalonikerbrevet 2:1-12

Kanonfrågan

Brevet är tillsammans med Första Tessalonikerbrevet en homologoume-non. Det räknas som kanonisk skrift av Marcion (ca 140) och Muratori (ca 175). Ireneus nämner det vid namn (ca 180). Det tycks också omnämnas i verk av Ignatius (ca 140) och Justinus Martyren (ca 160) liksom i Didache (ca 150).

När och hur skall Kyrkan upprättas?

av Ingvar Adriansson

Svaret på denna korta fråga skulle kunna göras enkelt. Kyrkan upprättas den dag som Herren Jesus kommer tillbaka på himmelens skyar. Den dag ljuder basunen och denna tidsålder har nått sitt slut. Då skall alla knän böjas inför den himmelska domstolen och alla tungor bekänna att Jesus är Herren. Då behöver ingen längre fråga: "Var går vägen?" eller "Hur ska vi gå framåt?". Det himmelska ljuset lyser med sådan klarhet att ingen behöver famla i mörker eller ta miste om vägen fram.

Kyrkan upprättas när alla de som tror på sin Frälsare står inför tronen och sjunger Lammets lov. Där finns inget mörker, ty Kristus själv är ljuset. *Någon natt skall inte finnas mer, och de behöver inte någon lampas sken eller solens ljus. Ty Herren Gud skall lysa över dem, och de skall regera som kungar i evigheternas evigheter* (Upp 22:10). Ingen är längre svag i tron eller handlar mot Skriften. Då är farorna borta; då behöver inte Paulus och alla andra, som har stridit för att Guds ord skall predikas rent och klart, frukta. Då är de falska bröderna borta. Synden som bor i oss är borta. Vi får komma inför Guds himmelska tron med glädje och visshet och njuta av den eviga glädjen.

Väntan på himlen bör inspirera varje kristen till strävan efter helgelse. Och då Kristus i sin nåd har lovat att belöna vår tjänst, bör vi samla oss skatter i himmelen och bli ivriga att göra goda gärningar. I all synnerhet bör vi bli intresserade av och ständigt ivra för att sprida Kristi evangelium till alla folk, bland förlorade människobarn, såsom Herren har befallt oss. Det blir inte möjligt för oss att vinna alla människor, men låt oss framföra Herrens inbjudan till dem; några skall komma och bli frälsta.

Det är sant att vi kommer att bli hatade av alla för Kristi skull. Men vad betyder det? Vi är Guds egendomsfolk och vi skall låta världen veta vilka underbara gärningar han har gjort, han som har kallat oss från

mörkret till sitt underbara ljus. Även när människor förkastar vårt vittnesbörd och förföljer oss, bör vi glädjas, ty vår lön är stor i himmelen. Oberoende av vad som händer oss under vårt liv här på jorden och hur tungt det kors än är som vi bär på, får vi aldrig tappa modet, ty ”*säll den som är ståndaktig i frestelsen. När han bestått sitt prov skall han få livets krona, som Gud har lovat dem som älskar honom*” (Jak 1:12). Det är genom många lidanden som vi måste gå in i Guds rike.

Vissheten om evig frälsning fyller våra hjärtan med mod och glädje och med ett hopp som styrker oss i liv och död. Vi har satt vårt hopp till Kristus inte endast för detta livet. Som Paulus ser vi framåt mot den dag, när domaren skall ge oss rättfärdighetens segerkrans och när *Döden är uppslukad och segern vunnen* (1 Kor 15:54-57). Kyrkans egentliga upprättelse har då kommit.

Men upprättandet sker redan här när vi bekänner Guds Ord inför människorna

Vi brukar säga att vi lever i en svår tid. Det är svårt att vara kristen, det är svårt att bekänna. Svåra tider har det alltid varit. Det kan knappast sägas att någon tid har varit lättare eller svårare än de andra. Denna värld blir aldrig bättre: Guds ord förnekas och bespottas och det har skett i alla tider. Det har heller aldrig funnits några genvägar för Guds folk till att bygga upp kyrkan. Om Guds ords sanning skall utföra sin gudomliga avsikt måste den bli framburen och mottagen så som den är uppenbarad i den Heliga Skrift. Varje förändring eller förvanskning av dess lära har med nödvändighet inflytande på människor. Ledd av felaktig information går människan vilse. Endast den sanna läran och undervisningen kan skapa den rätta tron i våra hjärtan och leda oss på den rätta vägen genom livet.

Att ge felaktig information är förödande, det känner vi till. Det kan betyda skillnaden mellan liv och död, sorg och glädje. De människor som under tsunamikatastrofen uppmärksammade djurens underliga beteende efter skalvet och följde dem blev räddade. Vetenskapsmännen konstaterade efteråt att mycket få djur omkom i samband med flodvågen. Herrens profet Jeremia skriver: *Till och med storken under himlen vet sin bestämda tid, och turturduvan, svalan och tranan passar tiden när de skall komma tillbaka. Men mitt folk känner inte HERRENS domslut* (Jer 8:7).

När Guds Ord bekänns och Sakramenten förvaltas, upprättas kyrkan redan här på jorden. Då gläder sig änglarna i himlen. Guds folk har i alla tider haft uppgiften att behålla och bevara Ordet rent, ja, predika hans död tills han kommer åter. Förvanskas och förvrängs bibelordet måste man vidta åtgärder, i annat fall är det fara på färde. Vi vet att kyrkan i egentlig mening är osynlig. Endast Gud känner dess medlemmar: endast han kan se till hjärtat. Det finns idag en besynnerlig oklarhet om denna Skriftens lära. Även bland dem som anser sig hålla fast vid Skriften råder stora oklarheter. När Svenska kyrkans ärkebiskop Hammar uttalar sig, vet gemene man att han inte söker efter svar i Skriften utan vid sidan Skriften. Det ser alla, även den som har endast ledsynen kvar.

Otydlig signal – Kyrkan rivs ner

Kanske ännu farligare är de som ger en otydlig signal. Låt oss ta några exempel. I *Kyrka och Folk* nr 47/2004 skriver docent Christian Braw under rubriken ”Spotta på sten”: ”de som letar efter fel i Svenska kyrkan är de som löst upp den i småbitar”. Således anser Braw att det är dessa som bär skulden till det tillstånd som nu råder, där snart sagt allt är tillåtet och inget förbjudet. Vilken förvänd tanke, då det istället är alla de som under årtionden har spottat på Skriften och därmed Kristus som bär skulden till den rådande situationen. Han ger själv ett typexempel på hur den falska läran har förslöat och underminerat ett sunt bibliskt resonemang. Man går inte igenom kvarnen i finkostymen utan att det syns.

I samma artikel tas C O Rosenius fram som ett exempel på att man skall stanna kvar i en avfallen kyrka. Den uppmärksamme läsaren vet att Rosenius inte är främmande för tanken om ett utträde ur kyrkan. I *Pietisten* 10 (1878), s. 159-160 anför han följande fall:

Det första är när kyrkan själv lär och försvarar såsom sin egen lära, helst i salighetslärans huvudfrågor, det som är i uppenbar strid mot ordet, och således upphäver salighetsgrunden eller väsentliga och oundgängliga salighetsmedel; således icke, när någon skriftens lära blott är skevt framställd, utan när den är rakt emotsagd, och det icke blott av enskilda lärare, utan i kyrkans egen bekännelse och lära.

Var och en som följer med debatten i *Kyrkans tidning* ser att denna punkt är nådd; ingen ärlig läsare kan blunda för detta.

Det andra:, säger Rosenius, *när kyrkan själv från sitt sköte utdriver, utesluter och förjagar dem, som älskar och försvarar sanningen, eller när hon med tyranni och våld förbjuder dem att skaffa sig nödig uppbyggelse.*

Denna punkt har också nåtts. Det är idag omöjligt att bli präst i Svenska kyrkan utan att kompromissa om Skriftens undervisning. Den som inte vill samarbeta med eller acceptera kvinnliga präster kan inte träda in i ämbetet i Svenska kyrkan. Det går således inte heller att damma av Rosenius i denna fråga utan att manipulera med hans egna ord.

Christan Braw omnämner i samma artikel Josef Imberg, som under sin sista tid med profetisk fullmakt hävdade att Svenska kyrkan skulle upprättas. Imberg hann även skriva en bok som skulle tryckas när upprättelsen hade ägt rum. Detta är ju svärmiska tankar och tyder på hur desperationen tar sig de mest underliga uttryck när verkligheten är så långt ifrån ett upprättande. Josef Imberg var på sin tid en utmärkt konfirmationspräst men är nu avliden och kan inte hjälpa. Men det kan Mose och profeterna.

”Några konkreta svar finns inte”: Skriftens tydliga svar förnekas

I nr 4/2005 av *Göteborgs Stifts-Tidning* resonerar Patrik Toräng om hur man som kristen skall förhålla sig till umgänget med andra kristna. Toräng skriver: ”Skall man förbli i sin hemförsamling där man möter så många män och kvinnor som man håller av och känner ett andligt ansvar för, men där det också blivit så att förkunnelsen förlorat sin salta, ja där t.o.m falsk lära tränger sig in på olika sätt? Svaret blir: Några entydiga svar finner man oftast inte i Skriften eftersom varje situation är unik”.

I Psaltaren skriver David: *Ditt ord är mina fötters lykta och ett ljus på min stig* (Ps 119:105). Ordet har för de kristna i alla tider varit ledstjärnan. Detta ord är sötare än honung, ja, mer än sötaste honung. Om detta ord säger Herren Jesus själv: *”Himmel och jord skall förgå, men mina ord skall inte förgå”* (Matt 24:35. *För evigt, Herre, står ditt ord fast i himlen* (Ps 119:89).

Skriften har en tydlig undervisning hur vi skall förhålla oss till att falsk lära tränger sig in, till att ett annat evangelium predikas som står i strid med den sunda läran. För att behålla och bevara ordet var Luther beredd att våga ”liv och lem”. ”Alltsammans kan de få, de vinner ej

därpå”, skrev han i den kända reformationspsalmen. Att säga att det inte finns några entydiga svar är inte obekant; redan ormen i paradiset slingrade sig med samma förrädiska vokabulär. *Har Gud egentligen sagt något om det där trädet, hur vi skall förhålla oss till det?*

Guds barn utsätter sina själar för fara när de lyssnar på falsk lära. Istället ska de fly, på samma sätt som man flyr när elden är lös. *Jag uppmanar er, bröder, att ge akt på dem som vållar splittring och kan bli er till fall, i strid mot den lära som ni har fått undervisning i. Vänd er bort från dem. Ty sådana tjänar inte vår Herre Kristus utan sin egen buk, och med milda ord och vackert tal bedrar de godtrogna människor* (Rom 16:17-18).

”Så länge den stora kyrkan vill ha oss kvar”

Predikanten i Missionsällskapet Bibeltrogna Vänner (MBV) Rune Gustavsson svarar i *Till Liv* 1/2005 på frågan om det finns någon framtid för Kristliga Ungdomsförbundet i Sydsverige (KUS). Det beror på, säger han: *Om den stora kyrkan kan tänka sig att inom sig ge livsrum för de grupper som fortfarande bekänner att Jesus är Herre och att Bibeln är Guds Ord.* Ett sådant uttalande visar tydligt hur man famlar. Man inser inte faran i att vara ombord på ett sjunkande skepp.

Som ett skäl att stanna kvar i Svenska kyrkan har Paulus ord i Apg 27 anförts. Paulus seglar till Rom och råkar ut både för storm och skeppsbrott. Både besättning och manskap är illa ute och vet inte råd. Paulus kommer med lugnande ord och säger: *”... inte en enda av er ska mista livet, bara fartyget skall gå under”* (Apg 27:22). Kan vi ge samma besked till alla som ser Svenska kyrkan idag lida skeppsbrott? Det hade vi kunnat göra om det hade funnits en god och rätt kapten och rorsmän som skötte sina jobb. Men när kaptenen ständigt navigerar fel och rorsmannen sover på däck, då är det bara undergång som väntar. Det skeppet kan endast gå under. För att inte följa med i undergången måste man lämna skeppet.

MBV:s grundare Axel B Svensson tog på sin tid upp kampen mot bibelkritiken. Ändå var den bibelkritik som han avvisade och som hade fått fotfäste i EFS under förra seklets början en stilla västanfläkt jämförd med den som existerar idag. Han höll fanan högt och svor en evig fejd mot bibelkritiken. Han var t ex mycket bekymrad över det ekumeniska möte som hölls i Stockholm 1925 och som Natan Söderblom var värd

för. Han prisade Finlands ärkebiskop Johansson som stannade hemma från detta möte. Johansson sade i *Nya Vaktaren* 8 /1925 s. 108: ”Denna världskonferens kränker viktiga kristna grundsatsen och misskänner kristendomens väsende”.

Varken uttalandet av Rune Gustavsson eller de två tidigare nämnda bygger upp kyrkan. De hjälper tvärtom till att bryta ner och göra om intet den kyrka som är byggd på apostlarnas och profeternas grund. Någon annan grund finns inte. Alltsedan pingstdagen har ordet gått ut. Människor har tiderna igenom förkrossats av lagen och byggt upp av evangeliet. Sådana trons människor har slutit sig samman kring det budskap som deras tro har vilat på. De har vakat över läran och kallat präster, herdar till att förestå sina församlingar. Dessa församlingar, stora som små, har byggt upp och upprättat kyrkan här på jorden. Smäleken av att de har följt ordet har de fått bära. I denna världen är de små och oansenliga. Men trots deras yttre bräcklighet har de hållit fast vid ordet och tagit Skriftens ord på allvar: *Jag känner dina gärningar. Se, jag har låtit en dörr stå öppen för dig, en dörr som ingen kan stänga, ty din kraft är ringa och du har hållit fast vid mitt ord och inte förnekat mitt namn* (Upp 3:8.).

De fyra hundra ”tysta” åren

Mellan Gamla och Nya testamentet

av Egil Edvardsen

För en bättre förståelse av Nya testamentet kan lite kunskap om vad som hände i Israel under tiden mellan det Gamla och det Nya testamentet vara till hjälp. Denna intertestamentala period utgör en lärorik bakgrund till Nya testamentet. Den har ofta kallats de fyra hundra tysta åren, eftersom det inte kom någon muntlig eller skriftlig uppenbarelse från Gud under den tiden. Mellan profetian om Elias ankomst i Mal 4:5 och ängeln Gabriels budskap om Johannes Döparens födelse i Luk 1:11-20 kommer ingen uppenbarelse från Gud.

Ändå var Gud i färd med att förbereda världen för sin Sons ankomst. Under de sista åren av Israels existens, under den babyloniska fångenskapen och de följande fyra hundra åren hände många viktiga saker på den politiska och religiösa arenan i Palestina. Vi ska till exempel se hur sadduceerna och fariseerna efterhand blev alltmer inflytelserika. Hur uppstod dessa judiska grupperingar som hade så stort inflytande under Jesu tid? De nämns inte i Gamla testamentet och måste ha sin upprinnelse i denna tid mellan testamentena. Även om orsaken till den djupa splittringen mellan fariseer och sadduceer har tidshistorien en del att berätta.

Den sista historiska boken i Gamla testamentet, Nehemja, säger att *perserna* kontrollerar Palestina. Men när Nya testamentet inleder sin berättelse är det den *romerska* kejsaren Augustus som har kontrollen. En östlig makt har ersatts av en västlig. Hur gick det till? Det kan vi lära oss om genom studiet av historien mellan testamentena.

På Jesu tid var grekiskan det språk som nästan alla talade och förstod i det romerska riket. Gamla testamentet hade redan funnits i grekisk översättning i över två hundra år. Detta faktum gjorde att Bibeln fick en snabb utbredning i hela den grekisktalande världen. Men hur kunde

det komma sig att just grekiskan hade blivit ett världsspråk? Också det kan den mellantestamentliga perioden lära oss.

Judarna i exil

Juda rike hamnade 606 f Kr under babylonierkungen Nebukadnessar. På det följde sjuttio års fångenskap, från 606 till 536. Under år 587 lades Jerusalem och templet i spillror.

Perioden i fångenskapen i Babylon gav näring åt en växande ortodox judaism bland judarna. Eftersom templet och hela offerväsendet var ödelagt, började judarna som befann sig i exil att samlas i församlingar eller synagogor (av grek *synagogéo* ”samla, föra samman”) för att tillbe Herren, studera de heliga Skrifterna och ha gemenskap med varandra. Under det följande århundradet växte det fram synagogor överallt i Medelhavsområdet där det fanns judar. Synagogorna blev viktiga samlingsplatser för dem, men de kunde aldrig ersätta templet. Man offrade aldrig i synagoga, eftersom templet var den enda plats för offer.

När sedan den kristna missionen tog sin början blev dessa synagogor strategiska utgångspunkter för den kristna förkunnelsen. Från dessa synagogor kom de första nyomvända kristna, troende som var antingen judar eller hedniska proselyter.

Under exiltiden framträdde de skriftlärdade för första gången. Eftersom prästerna inte kunde utöva sin tjänst i templet, använde de hellre tiden till att studera Skrifterna grundligt och göra nya avskrifter av dem. Och ju mer de skrev desto mer lärde de sig. Snart blev de exiljudarnas ”teologer”. Esra är den förste i Bibeln som kallas skriftlärd (Esra 7:6-12; Neh 8:1 ff).

De flesta har hört om den judiska *diasporan* (av grek *diaspetro* ”sprida”), d v s utspridningen av judar bland andra folkslag. Diasporan uppstod under och efter den babyloniska fångenskapen. Till att börja med var diasporan Guds straffdom över det olydiga folket. På grund av sin ovilja att följa Herrens ord blev folket förvisat från det land som Herren hade gett dem. När sedan exiljudarna fick tillåtelse att vända tillbaka till Palestina, var det många som valde att bli kvar i Babylon. Exiltiden ledde med andra ord fram till att judar började bosätta sig utanför sitt eget land frivilligt. Med tiden skulle stora grupper judar bosätta sig också i Egypten, Mindre Asien, Rom och andra ställen. Den

judiska diasporan skulle komma att få stor betydelse för den kristna missionen, eftersom judar ofta utgjorde stommen i de första kristna församlingarna runt omkring i det romerska riket.

Efter den babyloniska fångenskapen

Under den långa period som följde exilen upplevde det judiska folket konstant strid och politisk oro. Om vi bortser från ca hundra år av judisk självständighet under den hasmoneiska dynastin (165-63 f Kr), var folket offer för yttre förtryck och storpolitiska strider. Palestina var ofta slagfält för den konstanta rivaliteten mellan egyptiska och syriska härskare. Inte heller den hasmoneiska perioden var fredlig för det judiska folket, eftersom dess hundra år i stor utsträckning präglades av inre stridigheter och motsättningar.

Under den långa perioden mellan de två testamentena utvecklade det judiska folket gradvis de religiösa särdrag som vi känner från evangeliernas berättelser i Nya testamentet.

Under persiskt styre

Judarna kom under det medisk-persiska rikets kontroll då Kyros (Bibeln Koresh) besegrade Babylon och Belsassar åren 539-538 f Kr. Kyros utvidgade efterhand sitt rike både väster- och österut. Han gjorde anspråk på Assyrien, Mesopotamien, Armenien och Kappadokien. Senare intog han Lydien och den grekiska delen av Mindre Asien. Så drog han sig österut och intog Hyrkanien, Parthien, Drangiana, Arachosien, Margiania och Baktrien.

Kyros var emellertid vänligt inställd till judarna. Han utfärdar ett edikt där han tillåter exiljudarna att vända tillbaka till Palestina med den uttryckliga avsikten att de skall återuppbygga templet (Esra 1-4; 2 Krön 36:22-23; Esra 6:3-5). Under ledning av Serubbabel vänder så 42.360 judar och 7.337 tjänare tillbaka (Esra 2:64-65). Dessa lägger grunden till ett nytt tempel. Men på grund av yttre motstånd blir arbetet avbrutet och ligger nere femton år.

Under år 521 kommer Dareios I (Darejaves i Bibeln) till makten i Persien. Vid den tiden uppväcker Gud profeterna Haggai och Sakarja att tala till de hemvändande judarna, bestraffa dem för deras synder, och uppmuntra dem att fortsätta bygget av templet (Esra 5-6). När provins-

guvernörerna i Palestina vill hindra judarna att göra detta hänvisar dessa till Dareios och ber honom följa det edikt som Kyros tidigare hade gett. När Dareios finner att judarna har rätt, ger han dem inte endast tillåtelse att fortsätta byggnationen av templet, utan går också med på att understödja byggandet med statliga medel (Esra 6:7-12). Därmed fullföljer judarna återuppbyggnaden av templet under 516-515. Det är detta tempel som senare blir utvidgat och restaurerat av Herodes den store (Joh 2:20). Det består i nästan fem århundraden och är centrum för judarnas gudsdyrkan på Jesu tid.

Under Dareios I och hans efterträdare Xerxes stärker Persien sin makt. Dareios I tågar först mot Thrakien, Makedonien och Skytien. Han blir slagen av grekerna vid Marathon. Detta är det första stora slaget mellan härskare i väst och härskare i öst, mellan det persiska riket och de grekiska småstaterna. Också Xerxes anfaller Grekland och han lyckas inta Aten. Men i slaget vid Salamis blir hans flotta besegrad. Därefter drar han sig tillbaka och låter grekerna kontrollera sitt eget land.

Finner vi då den store perserkungen Xerxes i Bibeln? Han nämns som Esters man i Esters bok (i SFB under namnet Ahasveros). Tack vare Esters och Mordokajs diplomati räddar Xerxes judarna från Hamans sammansvärjning för att utrota alla judarna.

Xerxes efterträdare Artaxerxes I (Bibelns Artasasta) tillåter Esra, den skriftlärde, att vända tillbaka till Palestina för att undervisa de hemvändande judarna i Mose lag (Esra 7-10). Kort efter att Esra har kommit tillbaka till Palestina (458-457), ber Nehemja kungen om lov att resa till Jerusalem för att bygga upp murarna, som alltså ligger i ruiner (Neh 1-2). Nehemja får tillåtelse till detta och leder en expedition till Jerusalem. Där organiserar han arbetet och återuppbygger Jerusalems murar (445-444).

Under Esras och Nehemjas tid bryter det ut en väckelse bland judarna. Folket bekänner sin synd och avskiljer sig från hednafolken. De undertecknar ett fördrag där de lovar att vara lydiga mot Herren och att uppfostra sina barn enligt hans lag. De börjar att hålla sabbaten och lövhyddohögstiden införs. De ger pengar till templet (Neh 8-10). När folket sörjer över sina synder, får de uppmaningen av Esra och Nehemja att hålla en glädjefest (Neh 8:9-12).

Efter att Nehemja har fullgjort sitt uppdrag vänder han tillbaka till

Persien. När han senare återkommer till Palestina, upptäcker han att folket har brutit fördraget. Under hans styre blir överträdarna senare straffade (Neh 13).

Och därmed slutar Gamla testamentets beskrivning av det judiska folkets historia. Judarna var tillbaka i landet. De hade återuppbyggt templet och murarna runt Jerusalem. Profetians tid var över. Under de kommande fyra hundra åren fanns ingen gudomligt auktoriserad profet som förkunnade gudomliga sanningar i Israel.

Historien fortsätter emellertid. Den persiska dominansen varar ca hundra år, ända tills Filip av Makedonien och hans son Alexander börjar göra sig gällande på den storpolitiska arenan.

Under grekiskt styre

Filip av Makedonien grundlade det grekiska riket. Han lyckades där andra före honom hade misslyckats: han förenade de grekiska städerna under en härskare. När han dog 336 övertog hans ambitiöse son Alexander III makten. Alexander såg österut på de enorma områden som kontrollerades av grekernas gamla fiender perserna. Med sin armé korsade han Hellesponten och besegrade perserna i ett strategiskt slag vid floden Granikos 334. Denna seger öppnade hela Mindre Asien för honom. Han fortsatte österut och orsakade perserna ännu ett nederlag vid Issos 333. Nu befann han sig i ett dilemma: skulle han fortsätta österut och riskera att bli angripen från söder av egyptierna? Han bestämde sig för att gå söderut och lägga under sig Fenicien, Palestina och Egypten.

Det finns en tradition som säger att Alexander sparade Jerusalem för att Jaddua, som var överstepräst där, visade honom i profeten Daniels bok att han skulle besegra Persien (Dan 8:5-7). Vi vet inte om detta är en sann historia, men faktum är att Jerusalem inte blev ödelagd vilket många av de andra besegrade städerna blev.

När Alexander hade lagt de sydliga områdena under sig, begav han sig österut. Han besegrade perserkungen Dareios III i ett avgörande slag på slätten vid Gaugamela mellan Arbela och Nineve. Detta öppnade hela Persien för Alexander och hans armé, som drog raskt genom Babylon och Persien och till slut nådde ända fram till Indien. Där besegrade han kanske den svåraste fienden han någon gång stod inför, den indiske

kungen Poros, i ett slag vid floden Hydaspes år 326. Men detta var också det sista stora slaget han utkämpade. Hans krigströtta soldater pressade honom att avbryta fälttåget längre österut. Efter sina äventyrliga erövringar, genom vilka han hade lagt under sig stora delar av Asien, vände han tillbaka.

Alexander fick själv aldrig se sitt hemland igen. Han dog nämligen på hemvägen i Babylon 323, 33 år gammal. Historikerna är inte överens om huruvida han dog av malaria eller av dryckenskap. Oavsett orsak är det betecknande att en så stor fältherre, kanske den störste världen någonsin har sett, som besekrat så många starka fiender i det ena slaget efter det andra, dog av en helt vanlig sjukdom. Han hade kanske fått för sig att ingenting kunde övervinna honom; i själva verket visade hans mycket tidiga död att han var bara en helt vanlig dödlig människa. Inte ens Alexander den store, en av världshistoriens största erövrare, var starkare än döden! Det är bara en som är det, nämligen Jesus Kristus, Guds Son.

Alexander var en duktig militärstrateg. Viktigast i hans korta regeringstid var dock att den blev startskottet till den spridning av grekisk kultur och språk som kallas hellenisering. Helleniseringen blev så stark att grekiskan blev diplomati- och handelspråket i stora delar av det område som han hade lagt under sig. I sex hundra år (från 300 f Kr till 300 e Kr) var grekiskan det ledande språket i hela området. Inte minst gällde detta Mindre Asien och Mellanöstern. Detta faktum hade självklart en mycket stor betydelse när evangeliet senare skulle spridas. Nya testamentet skrevs på grekiska och "hela världen" fick tillgång till evangeliet på ett för den begripligt språk. Denna språkperiod kallas därför för koiné-perioden (av grekiska *koinós* "vanlig, allmänlig").

Alexander grundlade sjuttio städer över hela detta enorma område, varav över tio fick namnet Alexandria. Alla formades efter grekiskt mönster. Han och hans soldater gifte sig med orientaliska kvinnor. På så sätt blandades orientalisk och grekisk kultur.

Denna hellenisering var också ett hot mot all lokal kultur, inte minst den judiska kulturen, vilket vi efterhand kommer att se.

Det framstår tydligt att Alexander dog helt oväntat, långt innan han hade ordnat tronföljden. Strax efter hans död utbröt interna strider mellan rivaliserande satraper. Efter sju års strider delades det erövrade

området i fyra delar, som kontrollerades av var sin general, för övrigt just så som Herren hade förutsagt genom profeten Daniel (se Dan 8:8, 22; 11:4).

Efter Alexanders död framträdde följande härskare: 1) Antigonos, som tog norra Syrien och Babylon, 2) Kassandros, som styrde Makeдонien, 3) Ptolemaios, som kontrollerade södra Syrien och Egypten (inklusive Palestina) och 4) Lysimachos, som härskade över Thrakien och västra delen av Mindre Asien. År 315 bildade Ptolemaios, Kassandros och Lysimachos en allians för att förhindra Antigonos att göra sig till en ny Alexander. Ptolemaios krävde att Antigonos skulle överlåta Babylon till *Seleukos*, som var Ptolemaios general. Antigonos nekade, men blev slagen och Seleukos tog Babylon med våld. Så började den seleukidiska härskardynastin, som senare skulle komma att regera över judarna. År 301 ingick Seleukos, Lysimachos och Kassandros en ny allians som gjorde slut på Antigonos välde, och han dödades.

På förhand hade man enats om att Palestina skulle tillfalla Ptolemaios om man besegrade Antigonos. Men eftersom Ptolemaios inte hade deltagit i den avgörande kampen mot Antigonos, bestämde de tre andra i alliansen att territoriet skulle gå till Seleukos. Men innan Seleukos hann ockupera landet, hade Ptolemaios annekterat området och Palestina blev egyptiskt från 301. I och med detta blev Seleukos och Ptolemaios, som tidigare varit vänner, bittra fiender. Deras efterkommande seleukiderna och ptolemeerna förde fiendskapen vidare och utkämpade många krig mot varandra. Palestina låg inklämt mitt emellan det seleukidiska och ptolemeiska riket och blev därför ofta använt som slagfält.

Under ptolemeiskt (egyptiskt) styre

Trots storpolitisk oro i grannländerna betydde ptolemeertiden en blomstringstid för judarna. Eftersom många judar, speciellt i diasporan, tog till sig mycket av den grekiska kulturen och det grekiska språket, blev det nödvändigt att göra en grekisk översättning av det Gamla testamentet. Under Ptolemaios II Philadelphos (285-246) tillkom *Septuaginta* (av det grekiska ordet för 70, ofta förkortad LXX). 72 judiska skriftlärde i Alexandria stod bakom översättningen. Den blev diasporajudarnas Bibel. Den spreds över hela Medelhavsområdet och användes av både judar och proselyter. När den första kristna kyrkan senare etablerade sig i

området, fanns det en grekisk översättning av GT tillsammans med det grekiska NT. Med andra ord förelåg hela Bibeln på ett språk som folk kunde förstå.

Trots en relativt stor religionsfrihet för judarna utgjorde likväl den pågående helleniseringen en ständig fara för att folket skulle påverkas av grekisk religion, filosofi och livsstil.

Under hela perioden utkämpas slag mellan seleukiderna och ptoleméerna (275, 245, 240, 219, 217). Ett längre krig från 202 till 198 slutar med ett avgörande slag vid Panion (eller Paneas; staden Caesarea Filippi i NT), där Ptolemaios V Epifanes blir besegrad av seleukiden Antiochos III (den store). Tack vare segern får seleukiderna till sist kontrollen över Palestina (se Dan 11:14-16).

Under seleukidiskt (syriskt) styre

Skiftet från egyptiskt till syriskt styre i Palestina betydde också en förvirring för det judiska folket. Under de följande åren blev det ständigt utsatt för ett ökat tryck och folket fick utstå allt kraftigare förföljelser, eftersom det vägrade underkasta sig den hedniska hellenistiska kulturen.

Samtidigt börjar romarna göra sig gällande. Då Hannibal av Kartago besegrades av romarna 202, flydde han mot öst och sökte tillflykt hos Antiochos III. Full av hämndlystnad får han Antiochos att försöka invadera Grekland för att utöka sitt territorium. Men romarna kommer före, slår Antiochos och tvingar honom att dra sig tillbaka, samtidigt som de tar hans son till Rom som politisk fånge.

Tolv år senare blir sonen, Antiochos IV Epifanes, frisläppt och vänder hem till Syrien. Kort därefter blir han krönt till kung. Han ger sig själv titeln *theos epifanes* – ”den uppenbarade guden” – eftersom han menar sig vara en uppenbarelse av guden Zeus. Full av ambitioner invaderar han Egypten. Men Rom griper in på nytt och Antiochos pressas att överge Egypten. I stället låter han sitt raseri över nederlaget drabba judarna i Jerusalem. Detta sker år 168. Han dödar många av dem, nekar dem att låta omskära sig och att hålla sabbaten. Han kräver att de ska delta i hedniska ceremonier. Han förorenar templet genom att upprätta ett Zeusaltare mitt i det allraheligaste och genom att offra en gris som blodsoffer (se Dan 11:31).

Under det ständigt ökande förtrycket börjar det judiska folket organisera sig till motstånd. De är trötta på de många åren av hednisk påverkan och dominans. Denna gryende nationalism leder inte bara till mackabeerupproret mot syrierna, utan genomsyrar också efter hand det judiska samhället ända fram till det andra århundradet e Kr. Fromma judar – *hasidim* – gör uppror mot sekulariseringen. De längtar efter en politisk Messias som ska störta de hedniska härskarna och befria folket från förtrycket. Det var en sådan Messias judarna väntade sig också på Jesu tid. Och det är kanske inte så underligt att många av dem i Jesus såg den politiske ledare som de hade längtat efter. (Se till exempel Joh 6:14-15; Luk 24:19-21).

En viktig faktor under denna tid var att stadens inflytande ökade. Det skedde i takt med att dess befolkning växte. Staden var uppkallad efter Seleukos far Antiochos och var huvudstad i det seleukidiska riket. På Jesu tid var staden den tredje största i romarriket. En av de första kristna församlingarna grundades i Antiokia. Det var här de troende började kallas ”kristna” och staden blev ett centrum för Paulus missionsverksamhet (Apg 11:19-26).

Efter Antiochos skändning av templet fortsätter den syriska förföljelsen av judarna. Denna förfärliga situation når sitt klimax när en syrisk ämbetsman vill tvinga den gamle prästen Mattatias att offra ett hedniskt offer i staden Modein. Prästen vägrar. När en avfallen jude säger sig vara villig att göra det, dräper Mattatias honom och den utsända syriern, river ner det hedniska altaret och flyr ut i öknen med sina tre söner. Prästen blir nationalhjälte över en natt. Snart följs familjen av andra *hasidim*, och det etableras en slags gerillagrupp. Mattatias dör strax efteråt men han har gett upphov till ett större uppror.

En av Mattatias söner heter Judas, med tillnamnet Mackabeus (hammaren). Han övertar ledningen av upproren. I de första sammandrabbningarna är syrierna överlägsna. Men hasiderna fortsätter att kämpa och skaffar sig mer erfarenhet och fler anhängare. Till slut övervinner de den syriska armén och befriar Jerusalem (ca 165). Templet renas från sitt hedniska gift och återinvigs till Herrens tjänst. Denna seger kommer senare att firas genom tempelinvigingsfesten, Hanukka. Judarna uppnår också alltmer politisk frihet gentemot syrierna. Det bryter emellertid ut inre strider mellan hasiderna och helleniserade judar, som

får hjälp av syrierna. Judas faller i ett slag år 160. Han efterföljs av en av sina bröder, Jonatan.

Både judar och syrier drabbas av inre politiska intriger vid denna tid. Med hjälp av diplomati blir Jonatan med tiden den härskande översteprästen i Judeen. Han godkänns av syrierna och blir faktiskt medlem av den syriska adeln.

Under hasmoneiskt styre

Efter Jonatans död år 143 tar brodern Simon över makten. De inre stridigheterna fortsätter tills Simon får syriern Demetrios II, som försöker ta makten i Syrien, till att ge judarna full politisk självständighet år 142. Simon och hans efterkommande uppnår också officiellt erkännande bland judarna som rätta innehavare av översteprästämbetet. Denna familjedynasti kallas den hasmoneiska efter Hasmon, Mattatias farfars far. Översteprästen blir både politisk och religiös ledare för folket. Hasmoneerna blir en stor och mäktig ätt i Israel.¹

Samtidigt som denna familj växer sig stark i Israel, blir den kungliga Davidsätten liten och obetydlig. Det betyder att när Jesus föds ”av Davids hus och ätt” (snickaren Josef) i den lilla obetydliga staden Betlehem och inte i den stora och vackra staden Jerusalem, är familjen okänd och obetydlig i Israel.

Simon dör år 135 som den siste av Mattatias söner som har lett judarna i mackabeerupproret sedan år 168. Simons son Johannes Hyrkanos I övertar översteprästämbetet efter Simon. I och med detta börjar den hasmoneiska dynastin.

De följande hundra åren av politisk frihet för judarna är märkta av intriger, girighet och misstänksamhet. En oförmåga till självstyre i den hasmoneiska familjen visar sig som oordning i det judiska samhället och som militär svaghet, som till slut mynnar i att romarna övertar makten.

Under Johannes Hyrkanos framträder två religiösa och politiska partier. Hasiderna representerar den konservativa delen av folket som önskar ett bevarande av judisk nationell frihet och identitet och mot-

¹ Det är många som håller samman mackabeertiden och hasmoneertiden i Israels historia. Men vi har valt att markera förändringen år 142, när judarna når full politisk frihet och blir en egen stat för första gången sedan Jerusalems fall år 587.

verkar den kraftiga påverkan från grekisk kultur. De bryter med det hasmoneiska präststyret och blir en oppositionell kraft i Israel. Denna separatistgrupp blir föregångare till det fariseiska partiet. På den andra sidan står de hellenistiska judarna som är villiga att uppge en del av sina judiska särdrag för att glida in i den grekiska livsstilen. Denna grupp utvecklas senare till det sadduceiska partiet. Innan Johannes Hyrkanos dör framträder han öppet och avsäger sig sin fariseiska anknytning och bekänner sig som sadducé.

Under Johannes Hyrkanos son Alexander Jannaeus (från 103-76) försöker fariseerna göra uppror med hjälp av syrierna. Men när de ser vilka konsekvenser detta får för judarnas oberoende ångrar de sig och börjar på nytt samarbeta med Alexander. Alexander tar likväl en gruvlig hämnd. Han tillfångatar ledarna för upproret och korsfäster åtta hundra av fariseerna inför ögonen på sadduceerna i samband med en segerbankett. Enligt traditionen ska Alexander ha instruerat sin hustru Alexandra att avsätta de sadduceiska rådgivarna efter hans egen död och regera vidare med hjälp av fariseerna.

Både Alexandra och Alexanders son Hyrkanos II sympatiserar med fariseerna när de övertar styret år 76. Nu är det fariseernas tur att ta hämnd; de får civila tjänstemän att avrätta många av sadduceerna. Vid denna tid får fariseerna stor makt och majoritet i judarnas högsta råd Sanhedrin.

Det är uppenbart att dessa förskräckliga fejder mellan fariseer och sadduceer orsakar en djup konflikt mellan dem, en konflikt som återspeglas på flera ställen i NT. Hyrkanos II sitter vid makten till endast år 67. Hans bror Aristobulos II konspirerar med sadduceerna för att få bort honom. När modern dör, flyr Hyrkanos för sitt liv och söker tillflykt hos Aretas, som är kung över de nabateiska araberna.

Under sin exil kommer Hyrkanos II i kontakt med Antipater, som är kung i Idumeen (Edom), och far till Herodes den store. Antipater övertygat Hyrkanos om att han har blivit orättfärdigt avsatt och fråntagen sina arvsrättigheter av sin yngre bror. Han klargör för Hyrkanos att han är villig att hjälpa honom att åter bli överstepräst i Jerusalem. Hyrkanos tar emot den utsträckta handen och tillsammans med en nabateisk armé marscherar han mot Jerusalem.

Under romerskt styre

Romarna har betraktat den politiska striden i Palestina på avstånd. De griper nu in till fördel för Hyrkanos och besestrar Aristobulos. De återinsätter Hyrkanos i översteprästämbetet år 63, men utan den politiska makt han tidigare har haft. Därmed kommer Judeen under romerskt herravälde. Och det hasmoneiska prästadömet har för alltid mist sin politiska makt.

Samtidigt blir Antipater involverad i den judiska politiken genom romarna och Hyrkanos II. Antipaters familj (herodianerna) får stort politiskt inflytande i Palestina under de kommande fyra generationerna. Antipater undertrycker allt motstånd i Israel och befäller den judiska befolkningen att vara lojal mot Hyrkanos. Han utnämner sina två söner Fasael och Herodes till guvernörer i Jerusalem respektive Galiléen.

Herodes måste fly till Rom när Antigonos (40-37), son till den avsatte Aristobulos II, intar Jerusalem med hjälp av partherna. I Rom utropas Herodes av Marcus Antonius till ”judarnas konung”. Med romersk hjälp vänder han tillbaka till Jerusalem, driver ut partherna och insätter sig själv som härskare i Palestina (37). Även om prästerna fortfarande har stor makt på det religiösa området, är det romarna med sin vasallkung Herodes som styr hela det politiska livet med järnhand.

De ständiga interna stridigheterna mellan de hasmoneiska prästerna, kampen mellan fariseerna och sadduceerna och interventionen av hedniska trupper (syrierna, partherna, iduméerna och romarna) skapar stor oro bland folket. De längtar efter en som kan ge dem fred och ”befrielse för Israel” (Luk 24:21). Det är till denna oroliga och instabila värld som Jesus kommer (Gal 4:4). Det är inte underligt att Herodes och folket i Jerusalem blir mycket oroliga när de vise männen kommer till Jerusalem och frågar efter ”judarnas kung som nu är född” (Matt 2:2).

Litteratur och källor:

Alfred Edersheim, *The Life and Times of Jesus the Messiah*, Grand Rapids 1971.

Werner H Franzmann, *Bible History Commentary – New Testament*, Vol I, Milwaukee 1989.

Robert G Gromacki, *New Testament Survey*.

Robert G Gundry, *A Survey of the New Testament*.

John Schaller, *The Book of Books*, Milwaukee 1990.

Johannes Ylvisaker, *The Gospels*, Minneapolis 1932.

Oasrörelsen – ett ekumenisk-karismatiskt försök till förnyelse

av Alvar Svenson

De senaste decennierna med sin ökade levnadsstandard och allmänna sekularisering har medfört en kraftig tillbakagång för de frikyrkliga rörelserna. Då de rörelser som vi normalt kallar väckelserörelserna stagnerade och stelnade i former och livskraft, påverkade det också folkkyrkans verksamhet på många håll. Då tilldelades den ekumeniska rörelsen en "räddande" funktion. Nu skulle världen få se på en verklig kraft i den kristna kyrkan. Men ekumeniken gav aldrig det tillskott man hade hoppats på, varken i antalet kyrkobesökare eller aktiva inom kyrkorna. I den ekumeniska rörelsen trodde man på en kraft som inte existerade. I stället för att visa världen på kyrkans livskraft, suddade den ut den kraft som en bekännelse har. Enheten existerade inte; i stället för att visa på en enhet utplånade den ekumeniska rörelsen till stora delar tilltron och förtroendet för den kristna tron.

Efter den upptäckten har man inom dessa organisationer lagt ner allt större möda på annan "icke primär verksamhet" genom att anordna kändisbesök, rockkonserter, välgörenhetsgalor m m i syftet att "dra" folk. Parollen från Church growth movement, "ge folk vad de vill ha", har blivit en vedertagen regel. Trots allt detta visar besöksfrekvensen en nedåtgående trend och inom många församlingar börjar man tala om alternativa aktiviteter; något måste man ju göra! Då kommer den karismatiska rörelsen in i församlingarna och de "andliga gåvorna" blir det nya som förenar. Kyrkan får inte uppfattas som stelbent och föråldrad utan måste hänga med och vara flexibel. Rädslan för att uppfattas som "fundamentalistisk" är så överhängande att man är beredd att göra vad som helst för att undvika risken. För den enskilda individen är det värsta scenariot att bli isolerad och marginaliserad. Det är nya tider med nya tankar och tyngdpunkten läggs på trivsel och socialt umgänge, som slutligen blir det avgörande.

”Den största väckelsen någonsin”

Här kommer *Oasrörelsen* in och presenterar sig med tal om Bibeln och den lutherska bekännelsen som utgångspunkt för sin verksamhet. Det måste vara orsak till glädje för den som med bekymmer märkt den nedåtgående trenden inte bara i besöksfrekvens utan också i det urvattnade budskapet, som de ekumeniskt färgade sammanhangen producerar. När denna rörelse sedan fortsätter med att tala om sin stora tillslutning av människor och om den största väckelsen i kyrkans historia, ökar nyfikenheten.

Det var en nordisk luthersk ledarkonferens om förnyelse på Åh Stiftsgård 1983 som utsåg en referensgrupp för Andlig Förnyelse i Svenska kyrkan (RAF). Vid en liknande konferens 1989 beslöt man att ändra namnet RAF till Oasrörelsen. Namnet är ingen förkortning utan ska leda tankarna till oasen i öknen, ”platsen för den friska livgivande källan”, heter det.

Det sägs i presentationen på rörelsens hemsida, under rubriken ”Idag sker det” bl a: ”Människor tar emot Jesus som sin Herre och frälsare. De vittnar om sin tro för andra. Många blir helade till ande, själ och kropp. Många blir befriade från ondskans makt. Många får erfara kraften i förlåtelsens ord, då nöden över de egna synderna varit stor. Förnyelse kännetecknas av glädje, frimodighet och erfarenhet av den Helige Ande. Många kristna får ge sina liv för trons skull. Och församlingar växer som aldrig tidigare i Kyrkans 2000-åriga historia! ... Oasrörelsen är ett utflöde av den världsomspännande karismatiska förnyelsen. ... Mer än 500 miljoner människor identifierar sig idag med denna förnyelse. Det är den största väckelsen någonsin i kyrkans historia.”

”Utgår från Bibeln och evangelisk luthersk tro”

Bekännelser till den lutherska tron är vi inte vana vid i ekumeniska sammanhang, men här läser vi: ”Rörelsen utgår från Bibeln och evangelisk luthersk tro”. En stor bekännelse! Men kontakten med utgångspunkten klingar snabbt ut. I stället blir det ekumeniska inflytandet så mycket tydligare och i fortsättningen heter det: ”Den [rörelsen] är öppen för samarbete med andra kyrkor och har nära kontakt med motsvarande rörelser i nordiska och andra länder”. På annan plats heter det om den

svenska delen av Oasrörelsen att den ”vill tjäna Svenska kyrkan med en öppenhet mot andra samfund”.

Någon egentlig definition på uttrycket ”utgår från Bibeln och evangelisk luthersk tro” föreligger av förklarliga skäl inte. Däremot torde det vara ganska klart att just anslutningen till Svenska kyrkan avses garantera riktigheten i detta påstående. Det är en ytterst försvagad garanti. Den som till någon del känner den kyrkans samtidshistoria vet vad hennes anslutning till den lutherska bekännelsen är värd. Det är väl känt, att det inte är den lutherska bekännelsen som kommer i främsta rummet. Tvärtom: liksom obekväma sanningar ur Bibeln är också bekännelsen föremål för utstädning i hennes högkvarter och hamnar på den berömda historiska skräpögen. Med sina krav på enhet i lära och bekännelse har den lutherska bekännelsen tilldelats den övergivna bekännelsens roll, tyvärr också bland de s k bekännelseetrogna. Det är en sak att ha en bekännelse på papper och en annan sak att följa den i praxis. Men vad är en bekännelse värd om den inte efterföljs?

Att ”utgå ifrån” eller att ”förbli vid”

Den lutherska bekännelsen känner inte till en ”ekumenisk” situation. Den kan endast jämföra vad som sägs och bekänns med de heliga Skrifterna och utifrån det bedöma det sagda. En ekumenik ska bygga på överensstämmelse i lära och praxis. Ett citat ur inledningen till Konkordieformeln kan styrka det påståendet. ”Vi tror, lär och bekänner att den enda regel och norm, varefter alla läror såväl som lärare bör prövas och bedömas, endast är Gamla och Nya testamentets profetiska och apostoliska skrifter ...” Att utgå ifrån Bibeln kan vara att bekänna en hel del som är bibliskt och riktigt men det är en annan sak att bekänna sig till *allt* vad Bibeln lär. Det är en sak att utgå ifrån utan att återvända och en annan att förbli vid, hålla fast vid och förbli trogen. Det är av den anledningen aposteln förmanar ”att pröva allt” (1 Tess 5:21).

En programförklaring som Oasrörelsens skapar lätt förvirring och osäkerhet. Det är lätt att tänka: ”eftersom Oasrörelsen är en *luthersk* rörelse måste den vara av det bättre slaget. Det är väl bättre att vara där än i något annat sammanhang.” Men det framgår tydligt att den egentliga förebilden för denna rörelse inte är den lutherska kyrkan med sina krav på enhet i läran, utan en anglikansk församling, *St. Thomas*

Crooks i Sheffield. Enligt hemsidan vittnar den andliga livskraften där om vad en församling kan åstadkomma med bön och medvetet arbete. Denna församling ökade t ex antalet medlemmar mellan 20 och 40 år från ca 300 personer till drygt 2000 på tio år. Att en gammal församling kan växa så kraftigt förklaras med att ”mycken bön och medvetet arbete ligger bakom”. Den andliga tillväxten förläggs i människors händer och utgör ett resultat av arbete och möda.

”Brist på tro” trots allt

Men nu ställs man plötsligt inför frågan varför det går så sakta framåt här i Sverige. Den engelska förebilden har tydligen en helt annan medvind än den svenska efterföljaren. Under rubriken ”Oashorisonten” finns frågan: Varför ser vi så lite av Guds kraft idag? Det är Christoffer Perret, Oasledare syd, som ger ett självvittnesbörd. Han skriver: ”De senaste månaderna har jag funderat mycket över temat helande. I evangelierna kan vi läsa om hur Jesus och lärjungarna fungerade. De predikade, de botade sjuka, de matade hungriga, de drev ut demoner och de uppväckte människor från det döda. Låter det som en beskrivning av din vardag? Det är nog åtminstone inte min vardag. ... Så frågan är varför ser vi så lite av Guds kraft idag? Jag har brottats mycket med den här frågan, bett, läst Bibeln, diskuterat, mediterat. Det enda jag kommit till är det förbluffande enkla svar som Jesus ger sina första lärjungar: Vi har ingen tro. Förbluffande enkelt och samtidigt irriterande, förolämpande och anstötligt för oss. Vadå, ingen tro? Visst har vi ju tro. Vi tror ju att Gud kan hela. Vi har ju hört om människor som blivit helade om inte annars så då någon stor Gudsmänniska bett. Men samma kan man säga om lärjungarna, de hade sett Jesus bota, de visste att Gud kan bota.”

Perret har alltså brottats med frågan om Guds kraft, som han hävdar vara så försvagad i denna tid på grund av den ringa tron. Av det sagda förstår vi vad Perret menar med uttrycket Guds kraft. Han menar helt enkelt att döda ska uppväckas, sjuka bli friska i ett ögonblick, blinda seende och döva hörande som på Jesu tid. Om det är så, då ser vi inte mycket av Guds kraft idag. Men frågan i början artikeln skapar förvirring. Om 500 hundra miljoner(!) människor runt om i världen anammat denna väckelse, som är unik i kyrkans 2000 åriga historia, hur kan man mot den bakgrunden tala om att det inte finns någon tro?

”Tro, frustration och genombrott”, är överskriften på en berättelse som visar på ett undantag. Christoffer Perret har gjort en upptäckt. Han skriver: ”Det har varit en spännande höst där min tro på Guds vilja att hela har vuxit. Samtidigt har jag ibland varit oerhört frustrerad. Jag ska vara ärlig. Det har varit stunder då det har känts alldeles hopplöst, som om Gud hade svikit mig... Gud har lett mig in i stunder där min tro inte har räckt till. Jag har stått och bett med sjuka, allvarligt sjuka, och det väntade helandet har inte kommit. Jag skulle gärna ha lämnat allt vad bön och förbön heter. Det verkar som om djävulen skulle ha gjort allt i sin makt för att försöka knäcka mig. Jag tycker jag ser mera sjukdom, mera cancer och mera lidande omkring mig än förut”.

Berättelsen fortsätter med hur hans egen dotter drabbades av hög feber. Efter att ha tagit henne i famnen och bett om Guds Andes ledning i bön märker han efter 15 minuter att hon frisknar till; detta är ett genombrott för honom själv. Han kommenterar sin nya upptäckt: ”Efter den bönestunden har min tro fortsatt att växa. Det kändes som en vändpunkt, som ett genombrott... Det handlar på många sätt om en ny världsbild för mig, om en ny dimension av tron. Jesus dog, inte bara för våra synder, utan också för våra sjukdomar”.

Guds kyrka på jorden och hans härlighetsrike i himlen

Det är farligt att blanda samman begreppen. Kyrkan på jorden förblir en stridande kyrka så länge hon är kvar i världen och det är först i himlen som hon triumferar. Här på jorden kommer det alltid att finnas sjukdomar. Men bar inte Kristus våra sjukdomar? Kristus har verkligen segrat över synden och döden. Men det finns fortfarande synd i världen med sjukdomar, lidande och sorg som följd och Bibeln har inte lovat annat. Vi människor föds med belastningen av synd och död. Det har konsekvenser för våra fortsatta liv. Men Bibeln säger också: ”För Gud är ingenting omöjligt” (Luk 1:37). Han kan bota vilken sjukdom som helst. Men han kan också sända vilken sjukdom som helst. När Jesu lärjungar kommer tillbaka och är glada över att de onda andarna är dem lydiga, svarar Jesus: ”Men gläd er inte så mycket över att andarna lyder er, som över att era namn är skrivna i himlen” (Luk 10:20). Kyrkan på jorden uppmanas: ”Tänk på det som är där ovan, inte på det som är på jorden (Kol 3:2).

När man lovar att alla sjukdomar kan botas eller besestras på grund av vår bön är man redan utanför Bibelns löfte. Det är ett grovt missförstånd av bönhörelse och av innebörden i att Kristus bar vår sjukdomar. När man vidare talar om "återupprättelse av Guds herravälde", är det ett uttryck för ytterligare ett sådant missförstånd. Guds rike är återupprättat på jorden! I sin Kyrka regerar Kristus med sitt ord och sin Ande. Han sitter på den eviga tronen i sitt rike: "Han skall bli stor och kallas den Högstes Son, och Herren Gud skall ge honom hans fader Davids tron. Han skall vara konung över Jakobs hus för evigt, och hans rike skall aldrig få något slut" (Luk 1:32-33). Drömmen om en paradisk tillvaro på jorden har följt människan genom hela hennes historia. Men synden har följder och domen från paradiset är också människans följeslagare alltsedan dess. Jesus säger t ex: "De fattiga har ni alltid hos er ..." (Matt 26:11). Då folk ville att Jesus skulle utföra något under, avvisade han deras krav: "Då folk strömmade till, sade Jesus: 'Detta släkte är ett ont släkte. Det begär ett tecken, men det skall inte få något annat än Jonas tecken'" Luk 11:29).

Oasrörelsen vill synliggöra det osynliga

Perret avslutar: "människor behöver få se det" Han menar det stora som sker idag inom Oasrörelsen med helande krafter och oförklarliga ting. Vad är det människor behöver se? Enligt Oasrörelsen sådant som kan imponera, beröra och göra intryck. Är det så kyrkan ska agera? När Jesus talar om sin kyrkas uppgift, handlar det om att predika evangelium; hon ska förkunna hans ord och göra alla folk till lärjungar (Matt 28:19-20). Enligt Herrens apostel kommer tron av predikan och i kraft av Herrens ord (Rom 10:16). Jesus säger till fariséerna: "Guds rike kommer inte så att man kan se det med ögonen. Inte heller skall man kunna säga: Se här är det, eller: Där är det. Ty se, Guds rike är mitt ibland er" (Luk 17:20-21). "I honom är vishetens och kunskapens alla skatter gömda", säger aposteln om Guds egen Son i Kol 2:3. Och om det kristna livet i Kol 3:3 heter det: "Ty ni har dött och ert liv är dolt med Kristus i Gud".

Att uppväcka döda och bota sjuka tillhör inte de eviga ting kyrkan förkunnar. Kyrkan ska göra "större ting" än så, hon ska förkunna syndernas förlåtelse, evigt liv och evig salighet. Evangelium har denna kraft

i sig, det ska kyrkan förmedla till sin samtid. Det är det största hon kan ägna sig åt. ”Amen, amen säger jag er: Den som tror på mig skall utföra de gärningar som jag gör, och större än dessa skall han göra, ty jag går till Fadern” (Joh 14:12). För den värld som är bortvänd från Gud kommer kyrkans verksamhet alltid att vara föremål för förakt och hat. Kyrkans uppgift kommer aldrig att bli något märkvärdigt i världens ögon, den kommer aldrig att imponera på denna världens människor. Den kommer alltid att anses för största dårskap. ”*Nej, det som för världen var dåraktigt har Gud utvalt för att låta de visa stå där med skam, och det som för världen var svagt har Gud utvalt för att låta det starka stå där med skam, och det som för världen var oansenligt och föraktat, ja, det som inte var till, har Gud utvalt för att göra till intet det som var till, för att ingen människa skall berömma sig inför Gud* (1 Kor 1:27-29).

Var kommer den lutherska bekännelsen in?

Frågan är befogad. I den presentation som Oasrörelsen ger om sig själv är den lutherska bekännelsen näst intill obefintlig. Då man t ex förbehållslöst talar om samarbete med olika kyrkor, är man beredd att samarbeta med vilken kyrka som helst inom hela spektrumet av organisationer, från karismatiker till romerska katoliker. Då är det förstäligt att man kan räkna 500 miljoner människor i sin gemenskap. Ett sådant samarbete har den lutherska bekännelsen ingen förståelse för. I artikeln om Kyrkan säger Apologin bl a: ”*Men kyrkan är inte blott en gemenskap i yttre ting och ordningar som andra världsliga samfund, utan den är i grunden en trons och den Helige Andes gemenskap i våra hjärtan, men den har likväl yttre kännetecken så att man kan känna igen den, nämligen den rena evangeliska läran och förvaltandet av sakramenten i enlighet med Kristi evangelium*” (SKB, s 175).

Den rena evangeliska läran är det första som bekännelsen frågar efter. Hur ska man kunna hävda den i samarbetet med olika kyrkor och konfessioner, som inte bara sker i fråga om kyrkan utan också i den lära som är den lutherska kyrkans signum, rättfärdiggörelsen genom tron. Om den står det i artikel IV i Apologin att den ”upphöjer och förhärligar Kristi ära och ger åt alla troendes samveten en välbehörlig och rik tröst ...” (SKB, s 103). Här framträder en klar skiljelinje mellan den lutherska bekännelsen och den som menar sig förhärliga Kristus på sitt eget

sätt. I Konkordieformeln där detta ställe från Apologin citeras står det vidare: ”Denna artikel om trons rättfärdighet är den förnämsta i hela den kristna läran ...” Lite längre fram citeras Luther: ”Om denna artikel förblir oförvanskad, så förblir också Kristi kyrka ren och härligt endräktig och utan allt sektväsen” (SKB, s 578).

Sammanfattning

Även den som i likhet med Oasrörelsen framträder med en bekännelse till Bibeln och den lutherska tron har svårt att glädjas. Tyvärr kvarstår många frågetecken. Kan samlingar av olika bekännelser och samman slutningar vara den andliga kraft med vilken den kristna kyrkan ska växa? Kan förnyelsen och andliga kraftverkningar verkligen vara ”platsen med den friska och livgivande källan”? Vilken Jesus är det man kallar skarorna till? Är det Bibelns Jesus som varnar för t ex de falska profeterna? (Matt 7:15). Kallar man till honom som säger: ”*Många skall säga till mig på den dagen: Herre, Herre, har vi inte profeterat med hjälp av ditt namn och med hjälp av ditt namn drivit ut onda andar och med hjälp av ditt namn gjort många kraftgärningar? Men då skall jag säga dem sanningen: Jag har aldrig känt er. Gå bort ifrån mig, ni laglösa!*” (Matt 7:23)?

Än mer bekymmersamt blir det när Oasrörelsen anordnar kursdagar i samarbete med den ekumeniska förböns- och själavårdsrörelsen Helhet genom Kristus. Då är ämnet ”Hela hela människan”. Människan är alltså i centrum. Här är målgruppen ”kristna som vill bli mera hela och hjälpa andra”. Medan det betonas att man inte ägnar sig åt framgångsteologi, är det svårt att upptäcka skillnaden. Låt vara att man inte i lika hög grad betonar den ekonomiska och sociala framgången utan mer den mentala och psykologiska välfärden. Överdrifterna och superlativen i presentationen talar ändå sitt språk. Vi känner igen det. Denna rörelse utgör inget undantag. Oasrörelsen är en av de många karismatiska rörelser vi har sett komma och gå under de senare årtiondena. Helhetsintrycket är att den förvirringen som kommer av avvikelserna från Guds Ord och bekännelsen kan ta sig olika uttryck. Varje kristen människa, ung och äldre måste ställa sig frågan: vad säger Bibeln?

Oasrörelsens målsättning var att komma med andlig förnyelse inom Svenska kyrkan. När ekumenismen utplånat det mesta av konturerna i det kristna evangeliet och förkastat dogmerna finns bara det karisma-

tiska inslaget kvar. Var det detta som till sist skulle rädda kristenheten från undergång? Det ovan sagda vill vara ett svar på det.

Informationen är hämtad från:

www.oas.nu

www.kristen.nu

www.oas.just.nu

Svenska kyrkans bekännelseskriter, Verbum 1957

Bibeln och kyrkans tro i dag

av Seth Erlandsson

Finska kyrkans forskningscentral har givit ut en ”synodalavhandling 2004” som heter ”Bibeln och kyrkans tro i dag”, red. Maarit Hytönen, Tammerfors 2004 (249 sid.). Denna avhandling innehåller tolv uppsatser av teologer inom ”den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland”, nästan alla samtidigt pastorer. Uppsatserna berör frågor som: vad menas med ”bibeltrogenhet”, ”Skriften allena-principen”, Kristus allena, rättfärdiggörelsen, kärlekens lag, global etik, hur ser bibelforskningen ut idag, hur läste Luther Bibeln, hur förhåller sig Bibeln till nutida etiska frågor som homosexualitet och relationen man-kvinna etc?

Det måste sägas vara synnerligen vällovligt att ägna en synodalavhandling åt förhållandet mellan kyrkans tro och Bibeln. Är förkunnelsen idag bibelenlig? Förkunnas rättfärdiggörelsen genom Kristus bibelenligt och förkunnas Guds lag, den kristna etiken, bibelenligt? Eftersom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland (liksom många andra kyrkor) har blivit mer och mer pluralistisk, dvs tillåter inom sig olika förhållningssätt till Bibeln och därmed olika trosuppfattningar, är man spänd på hur frågor som dessa blir besvarade.

Sammanfattningsvis kan sägas att författarna till denna synodalavhandling uppvisar en ganska stor samsyn när det gäller bibelsyn och kyrkans tro idag, samtidigt som artiklarna också innehåller olikheter och motsägelser. Här kan givetvis inte allt som behandlas i synodalavhandlingen kommenteras. Jag får begränsa mig till några saker.

Bibeln, den lutherska bekännelsen och prästlöftena

Synodalavhandlingen klagör inledningsvis att den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland *enligt sin kyrkoordning* ska grunda sin tro och förkunnelse på ”Guds heliga ord, det Gamla och Nya Testamentets profetiska och apostoliska skrifter” och på den lutherska kyrkans bekännelseskrifter, eftersom de innehåller vad Bibeln lär, dvs är prövade och bedömda

som alltigenom bibelenliga. ”All lära i kyrkan skall prövas och bedömas enligt Guds heliga ord” (kyrkoordningen, § 1).

Likväl innehåller flera av artiklarna i synodalavhandlingen avsteg från och polemik mot Bibeln och vad Bibeln och de lutherska bekännelseskrifterna lär. Prövningsnormen Bibeln sägs vara delvis otillförlitlig (Maarit Hytönen, bokens redaktör och pastor, s 8, och Kai Peltonen, docent och pastor, s 15, 26). Bibeln sägs också innehålla ”synsätt och tolkningar som förkväver livet. Detta gäller till exempel frågan om människans förhållande till sin omgivning, den övriga skapelsen” (Pauliina Kainulainen, teol.lic. och pastor, s 203). Bibelns ”herraväldestänkande” sägs vara ”som ett ogräsfrö”. Det gäller därför att ur Bibeln välja ut ”sådant som förverkligar kärlek och rättvisa” (Kainulainen, s 204, 205). Bl a dessa exempel vittnar om ett annat förhållningssätt till Bibeln än det som kyrkoordningen (§ 1) föreskriver som den evangelisk-lutherska kyrkans grundövertygelse.

När det gäller de lutherska bekännelseskrifterna (Konkordieboken) föreligger kritik mot Konkordieformeln i beskrivningen av den lutherska rättfärdiggörelseläran (Tuomo Mannermaa, professor och pastor, s 132ff, och Simo Peura, docent och biskop, s 149f). Enligt Konkordieboken, Konkordieformeln art III, är det oerhört viktigt att skilja mellan rättfärdiggörelsen och helgelsen för att bevara evangeliet rent och klart. Men Mannermaa och Peura kritiserar Konkordieformeln på denna punkt. Därför är det logiskt att Peura (s 154) anknyter till ett dokument som i strid med Konkordieformeln blandar samman rättfärdiggörelsen och helgelsen, nämligen den ”Gemensamma deklarationen om rättfärdiggörelseläran”. Den kallas så eftersom den undertecknades gemensamt av Lutherska världsförbundet och den romersk-katolska kyrkan i oktober 1999.

Synodalavhandlingen innehåller också kritik av Konkordieformelns undervisning om lagens tredje bruk (Antti Raunio, professor och pastor, s 163ff), fastän varje pastor i den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland enligt kyrkoordningen ska bekänna att det som Konkordieboken lär är den bibliska läran. ”Den som blir präst lovar i samband med prästvigningen att hålla sig till Guds heliga ord och den evangelisk-lutherska kyrkans därpå grundade bekännelse samt att inte offentligt förkunna eller utsprida eller hemligt främja eller hylla läror som strider däremot”,

skriver Kai Peltonen (s 15). Ändå förkunnas och utsprids också i Synodalavhandlingen tankar som strider mot vad Bibeln och Konkordieboken lär och Bibeln underkänns som en tillförlitlig norm som avgör vad som ska förkunnas i kyrkan. Hur kan denna dubbelhet försvaras?

Den historisk-kritiska bibelforskningen

Några svar på denna fråga kan utläsas ur Peltonens artikel "Bibeln, bibeltrogenhet och prästen?" (s 15ff). Genom den historisk-kritiska bibelforskningen vid universiteten "vet prästerna", skriver Peltonen, "att all som sägs i Bibeln inte håller streck" (s 15). Peltonen skriver "vet"! Enligt den s k vetenskapliga forskningen kan man nämligen inte räkna med Bibelns Gud som en historisk faktor bakom Bibelns tillkomst. Man kan inte räkna med hans enastående agerande vid skapelsen, i Israels historia under gamla förbundets tid och i gamla förbundets enastående fullbordan, då den utlovade, unike gudamänniskan Kristus kommer och utför ett helt enastående och övernaturligt frälsningsverk. *Enligt den s k vetenskapliga eller historisk-kritiska bibelforskningen finns det ingen plats för det unika och enastående, för Gud och hans underverk som en historisk verklighet.* Enligt den måste Bibeln betraktas som "en bok bland andra böcker" och därmed måste självklart mycket i Bibeln avvisas som ohistoriskt. Inte underligt då att prästerna får problem med Bibeln och sitt prästlöfte.

Det är emellertid glädjande att Jukka Keskitalo, teol dr och präst-assessor, genomskadat "den historisk-kritiska forskningens upplysningsbaserade förförståelse" (s 81). Han hänvisar bl a till Lesslie Newbiggin, som "har visat att trots att den historisk-kritiska metoden betonar sin bindning vid historiska fakta företräder den på intet sätt neutralitet eller objektivitet". Den historisk-kritiske bibelforskaren "närmar sig texten utgående från antaganden som godtagits av den moderna vetenskapliga världen. Trots att det historisk-kritiska forskningsprogrammet har stämplat som vetenskapligt är det inte neutralt utan ett konsekvent resultat av de valda analysmetoderna" (s 77). Man "arbetar utifrån vissa förhandsantaganden" (s 79).

"Enligt Newbiggin har övergången till historisk-kritisk forskning inte inneburit en övergång till objektiv tolkning utan en övergång från ett konfessionellt perspektiv till en annan konfessionell syn och från en trosbekännelse till en annan trosbekännelse" (s 78). Den som i sin bibel-

forskning tror på Bibelns uppgifter om Gud och hans övernaturliga uppenbarelse i ord och gärningar, är inte mer dogmatisk i sin utgångspunkt än den som utgår ifrån att Gud inte finns eller inte kan gripa in i historien så som Bibeln berättar. Ernst Troeltsch s k analogiprincip, nämligen att bara det som vi ser händer idag kan ha hänt under den bibliska uppenbarelsestid, är ingen neutral utgångspunkt.

Luthers bibelsyn

Det är också glädjande att Sammeli Juntunen, docent och pastor, genomskådat den nyprotestantiska förvrängningen av Luthers bibelsyn. I och med upplysningen och den historisk-kritiska exegetiken, då mycket i Bibeln inte längre kunde accepteras, började man använda Luthers ord om ”det som driver Kristus” som ett urvalskriterium för vad som var normativt Guds ord. Endast det som upplevdes som ”ett djupgående personligt tilltal”, ett inre nådestilltal, inte Bibelns sakinnehåll, blev enligt den nyprotestantiska modellen det normativa gudsordet, som realiserar i olika form för varje individ. ”*Rent Guds ord* är något som varje individ får uppleva inom sig: det som för till förlåtelsens källa” (s 36).

”För Luther är hela Skriften den helige Andes bok (WA 54, 35:1-3, 39:12-14)” (Juntunen, s 34). Hela Skriften är Guds normativa undervisning. ”För Luther var inte den enda grunden för Bibelns överlägsna auktoritet att den *driver Kristus*. Enligt Luther var Bibeln Guds ord också därför att den har skrivits av personer som fått inspiration av den helige Ande” (s 33).

Enligt Luther tolkar Bibeln sig själv och öppnar sig, när man ser att Bibelns kärna och stjärna är Kristus och den ogudaktiges rättfärdiggörelse genom tron på honom. ”Skriften tolkar sig själv och mot den skall alla människors alla påståenden prövas; den är en prøvosten som dömer och upplyser, så som det står skrivet i Psalm 119” (WA 7, 97:19ff) (s 32f).

I anslutning till Newbigins framhåller Keskitalo med rätta att bibeltolkningar utifrån ”förhandsantaganden” som Bibeln själv uttryckligen ifrågasätter inte kan göra bibeltexterna rättvisa. Man bör leva ”inne i texten” och använda sig av ”den tolkningshorisont som Bibeln tillhandahåller. På så sätt får uttolkaren nya glasögon utgående från Bibeln själv och dess tänkesätt” (s 84).

Missförstånd och en kristendom på avvägar

Problemet med den historisk-kritiska bibelforskningens förhandsantaganden och feltolkningen av Luthers bibelsyn och hans uttryck ”det som driver Kristus” tycks flera av synodalavhandlingens författare inte vara medvetna om. Bibelkritiska tolkningar som är beroende av för Bibeln oacceptabla förhandsantaganden förs vidare som ovedersägliga sanningar (mera därom nedan) och ovan nämnda feltolkningar av Luthers bibelsyn utnyttjas som försvar för ett kritiskt och gallrande förhållningssätt till Bibeln.

Timo Veijola, professor och pastor, försvarar ”moralisk kritik mot sådana ställen i kanon (t.ex. Josuas bok) som inte är förenliga med Jesu undervisning och anda” (s 70). Som stöd för denna bibelkritik använder Veijola just den nyprotestantiska feltolkningen av Luthers uttryck ”det som driver Kristus”. Också Pauliina Kainunen missbrukar ”det som driver Kristus” som ett urvalskriterium (s 205). I stället för att utgå ifrån vad Bibeln lär vill hon grunda sina ställningstaganden på sådant som hon tycker ”förverkligar kärlek och rättvisa också i vårt förhållande till kommande generationer” (s 205). Hon talar om att följa Jesus och hans Ande och tänker då på livsstil och värderingar (s 211). Hon ”försöker träffa egna avgöranden i samma Ande” (s 202). ”I ljuset av det vi i dag vet om homosexualitet är det förenligt med Jesu anda att gå in för att försvara de homosexuellas rätt till ett fullödigt, människovärdigt liv” (s 208). ”De kristna har rätt att lägga bort något av den månghundraåriga barlasten av trostolkningar och söka andra, holistiskare grunder för sin teologi” (s 208). ”Anden är närvarande när medlemmarna i gemenskapen lyssnar till andra, i synnerhet till dem som har det svårt i vårt samhälle” (s 202). ”Det gäller att lita på att den heliga Anden leder sin kyrka till sanningen” (s 202).

Ovanstående citat visar hur långt man kan komma från kristen tro, när man överger Bibeln som högsta norm, regel och rättesnöre. Den anda och kärlek som hänvisas till är frikopplad från Bibelns undervisning och i stället kopplad till vad olika människor tycker främjar livet och kärleken. ”Kyrkans trosmedvetande har alltid utvecklats i växelverkan med det omgivande samhället”, skriver Kainulainen (s 202). Hon förespråkar för 2000-talet en s k kontextuell bibeltolkning som ”bör tydligt inrikta sig på att sanera förhållandet mellan människan och

jorden”. I denna förändringsprocess ”lönar det sig att lyssna även till annan visdom än den kristna traditionens, till exempel urfolkens gamla visdom” (s 206). Jag frågar mig om inte kanaaneernas baalskult just hade den syn på människan och jorden som Kainulainen förespråkar.

Också Tage Kurtén, professor, argumenterar mot en tidlös morallära. Avgörande för vad som är rätt eller fel moral avgörs enligt Kurtén inte av någon objektiv måttstock utan av om våra gärningar är ”färgade av kärlekens blick och perspektiv” eller inte. ”Det här innebär att ingen utifrån kan slå fast hur en annan människa konkret skall leva” (s 192). Det blir alltså upp till var och en att avgöra vad som är rätt utifrån vad som känns kärleksfullt och rätt. Att säga nej till kyrklig välsignelse för homosexuella par som lever i partnerskap betyder, enligt Kurtén, att man menar sig kunna se in i andra människors inre liv och avgöra om deras karaktärsdrag är kärleksfulla eller inte (s 195). Därför finner han det oförenligt med kärleken att ställa sig negativ till kyrklig välsignelse över homosexuella par. Här är måttstocken inte Gud, den sanna och eviga kärleken, utan människors subjektiva och obeständiga kärlek som profeten beskriver så här: ”Er kärlek är som morgondis, lik daggen som tidigt försvinner” (Hos 6:4).

Guds undervisning om homosexualitet och man-kvinna

Flera uppsatser i Synodalavhandlingen berör ämnet homosexualitet och relationen man-kvinna. Många präster vill inte bli anklagade för att ”leva på fel århundrade” genom att åberopa Bibeln i dessa ämnen, skriver Peltonen (s 20). Dagens människor har ju i stor utsträckning frigjort sig från Bibeln som de betraktar som ”en uråldrig bok”, inte som Guds ord utan som en samling tidsbundna, mänskliga synsätt, ”en historisk och kulturell relik” (s 29).

När förtroendet för Bibeln sviktar också inom kyrkan, sker lätt en anpassning till de tankar som dominerar dagens samhälle, och kyrkan förvärldsligas. En relativisering av ”principen *Skriften allena*” är oundgänglig, menar Peltonen (s 27). Bibelns undervisning försöker man komma ifrån genom att hävda att den är kulturellt betingad och en följd av en förlegad ”samhällsstruktur”. Genom knepet att använda ”Kristuscentreringen” som ”en kritisk princip med hjälp av vilken materialet i Bibeln kan prioriteras och ordnas enligt dess grad av bindande

karaktär”, (Peltonen, s 26), kan man sortera bort det i Bibeln som den sk moderna människan kallar för ”trångsynt moralisering”. ”Bibels skarpt negativa uttalanden om homosexuellt beteende” (s 27) vägrar man acceptera som Guds bindande undervisning. Detsamma gäller Bibels undervisning om människans ansvar för jorden och att hon ska råda över djuren, likaså att relationen man-kvinna innefattar en kompletterande rollfördelning som en Guds goda skapelseordning.

Man anser sig ha giltiga skäl att sätta sig över Bibels undervisning om t ex homosexualitet och relationen man-kvinna. I stället blir utgångspunkten när det gäller dessa moralfrågor ”att leva sig in i en annan människas situation och hennes faktiska behov. På så vis kan man försöka klarlägga vad som är gott för henne i hennes livssituation” (Antti Raunio, professor och pastor, s 175). Tydligare än så kan inte Gud och Bibeln sättas ur spel i en kyrka som enligt sin konstitution har Bibeln som högsta norm, regel och rättesnöre. Pastorn ska inte fråga Gud, dvs Guds ord, när det gäller vad som är rätt och fel, utan i stället den i synd fallna människan och rätta sig efter hennes tankar och behov. Hur man kan få detta att harmoniera med följande är för mig en gåta: ”Den som blir präst lovar i samband med prästvigningen att hålla sig till Guds heliga ord och den evangelisk-lutherska kyrkans därpå grundade bekännelse samt att inte offentligt förkunna eller utsprida eller hemligt främja eller hylla läror som strider däremot” (Peltonen, s 15).

Bibeln och historisk bibelforskning

Det Bibeln berättar är historiskt förankrat. Guds enastående gärningar har enligt Bibeln verkligen ägt rum i historien. Det är av helt avgörande betydelse enligt profeterna och apostlarna att Israels historia och dess uppfyllelse enligt Nya testamentet är verklig historia, en uppenbarelsehistoria av Gud, hans heliga ord och gärningar. Denna frälsningshistoria har Gud själv låtit dokumentera genom sina utvalda vittnen, GTs profeter och NTs apostlar. Deras berättelser är inte egna tankegångar och påhitt, utan vad Gud den helige Ande hjälpt dem att registrera genom gudomlig inspiration. Detta betonar bibeltexterna gång på gång och historisk bibelforskning har därför mycket att studera.

Men som också synodalavhandlingen uppmärksammat ägnar sig inte den vetenskapliga bibelforskningen uteslutande åt ett sakligt studium

av den bibliska historien för att samla så mycket kunskap som möjligt om Bibelns språkbruk och den tid då de bibliska händelserna utspelar sig. Den har lagt sig till med en historisk-kritisk metod som utgår ifrån en upplysningsbaserad förförståelse som vi beskrivit ovan. Följden har blivit att vetenskapen försöker göra en rekonstruktion av vad som hänt som inte behöver innefatta några under. Flera av författarna i synodalavhandling ansluter sig till sådana rekonstruktioner, fastän de bygger på en trosutgångspunkt som de inte borde kunna dela, nämligen att Gud och hans övernaturliga ingripande i historien bara är mänskliga tankefoster.

Eftersom Bibelns böcker måste ha tillkommit som all annan mänsklig litteratur, måste Bibeln innehålla motstridiga människotankar, återspegla vad människor trott i olika tider och sammanhang. Bibeln kan sålunda omöjligt vara en enhet och innehålla en enhetlig lära om Gud och människan. Peltonen talar om ”de inre motstridigheterna i Bibeln” (s 26) som en självklarhet utan att ange några bevis för denna ståndpunkt. Juntunen fastslår på samma sätt att tankar som uppkommit under olika tider inte kan användas ”som ett enda enhetligt sanningssystem” (s 40). Och givetvis kan inte Messiasprofetiorna i GT vara verkliga profetior, om ingen Gud finns med i bilden som i förväg har låtit profeterna se vad som ska ske. ”Löftet om Abrahams säd” t ex kan inte innebära att Kristus förutses redan i Första Mosebok och Jesaja 53 handlar inte ursprungligen om Messias utan om ”ett kollektiv, Israels folk, som tvångsemigrerat” (Juntunen, s 43).

Det är tragiskt att kyrkans män går på dessa allt annat än neutrala tolkningar som bibelvetenskapliga ”rön”. De är ju en följd av bestämda förhandsantaganden. För en utförligare belysning av den upplysningsbaserade förförståelsens effekt på Bibelns översättning och tolkningen av profetiorna i GT, se min bok ”Guds Ord och bibelkritiken – en granskning av teologin bakom Bibel 2000” (XP Media 2004).

När Bibelns beskrivningar av vad som har hänt genom Guds övernaturliga ingripande betvivlas pga analogiprincipen, dvs att endast sådant är historiskt möjligt som vi ser hända i historien idag, sägs det ibland så här och även i synodalavhandlingen: Bibeln har en ”dynamisk sanningssyn”. ”Det enda sanningskriteriet är inte att en händelse ’verkligen ägt rum’ i historien” (Kainulainen, s 213). Men detta är ett förrädiskt

och falskt påstående. Enligt Bibeln är det helt avgörande att frälsningshistorien inte är en myt eller slugt uttänkta fabler utan att den verkligen ägt rum, och det inför många vittnen. Den underbara räddningen ut ur Egypten vore helt meningslös, om den inte vore verklig historia, likaså t ex händelserna vid Sinai berg eller Jerusalems mirakulösa räddning undan Sanheribs invasion 701 f Kr. Helt avgörande är också att Jesus verkligen föddes av en jungfru i Betlehem och att han pinades under Pontius Pilatus, korsfästes, begravdes och uppstod igen på den tredje dagen. Om det som berättas om Kristus inte verkligen ägt rum i historien, är vår tro meningslös och vi är ännu kvar i våra synder (jfr 1 Kor 15:17).

Låt mig till sist nämna att också sådana s k vetenskapliga rön som inte styrts av en rationalistisk förförståelse kan ibland vara feltolkningar. I många s k handböcker har det länge hävdats att den gammaltestamentliga kanon fastslogs vid en synod i Jamnia år 90 e Kr och att den grekiska översättningen Septuaginta överordnades den hebreiska grundtexten av de första kristna. Det gläder mig att Veijola tar itu med dessa faktafel som så länge lärts ut som sanningar. Veijola framhåller med rätta ”att synoden i Jamnia aldrig ägde rum” och att de rabbiner som flydde till Jamnia efter Jerusalems förstörelse år 70 e Kr ”inte på något sätt ’fastslog’ kanon” (s 55). Han kunde ha tillagt: Guds ord *blir* inte Guds ord genom mänskliga beslut.

Sammanfattning

Flera av uppsatserna i ”Synodalavhandling 2004” innehåller värdefull information om ”Bibeln och kyrkans tro i dag”. Jag har kunnat glädja mig åt några nyttiga iakttagelser och korrigeringar av vanliga missuppfattningar. Men det positiva i denna synodalavhandling förbleknar genom en rad grova avsteg från biblisk och luthersk tro. Påståendet i förordet att denna synodalavhandling ”värnar om kyrkan *och* Bibeln” (s 7) blir ganska obegripligt mot bakgrund av hur Bibeln behandlas och ogenerat frångås som den avgörande normen för tro och liv. Enligt förordet avgör den lutherska kyrkan lärofrågor ”utgående från innehållet i Bibeln”. Ändå försvaras under den fromma täckmanteln ”Kristuscentrering” individens egna subjektiva avgöranden av vad som är rätt tro och liv. Att sedan den i synd fallna människan betraktar som

kärleksfullt och rätt det som Gud tydligt i sitt ord förklarar som synd leder inte till besinning. I stället hävdas att ”ingen utifrån kan slå fast hur en annan människa konkret skall leva”, ingen auktoritet utanför och ovanför människan. Är detta att värna om Gud och hans ord som högsta norm, regel och rättesnöre?

Synodalavhandlingen, som riktar sig speciellt till präster, lämpar sig enligt förordet ”antagligen också för andra församlingsanställda och lekmän som är intresserade av kyrkans bibelsyn och bibelforskning” (s 7). Gör den det?

TVÅ GRUNDLÄGGANDE SKRIFTER OM BIBELN!

- ***Bibeln - dess ursprung och syfte***

(Seth Erlandsson) – kr 35:-

- ***Bibeln i Luthers teologi***

(Siegbert W. Becker) – kr 35:-

Beställas från Tidskriften Biblicum,

Släntvägen 10, S-331 35 Värnamo. Tel 0370-18217.

E-mail: biblicum@bredband.net

**FÖR BARN
OCH
UNGDOM**

Bibeln i bilder

av *William F. Beck*

En vackert illustrerad sammanställning av 92 bibliska berättelser med syftet att göra barn och ungdomar förtrogna med Bibelns budskap så som det förmedlats av Gud till världen genom händelser i historien.

376 sidor. Ca-pris: 85 kr + porto

BIBLICUMS FÖRLAG, c/o Ingvar Adriansson
Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel: 0370-182 17. e-post: biblicum@bredband.net

Vädjan om hjälp

■ Vi vädjar till alla som förstår värdet av ett fritt bibelforskningscentrum för information och forskning att ekonomiskt stödja Stiftelsen Biblicum. Utan trogna understödjare kan Biblicum inte fullfölja sin viktiga uppgift.

Bankgiro Sverige 251-4701
Postgiro Sverige 15 23 35-6
Bankgiro Norge 7877.08.15400
Sampa Bank Finland 800017-70843747

■ Hjälp oss att sprida våra böcker och småskrifter! Inte minst studerande och lärare behöver en saklig information om Bibeln och bibelforskningen, som inte tar sin utgångspunkt i förlagade bibelkritiska teorier utan noggrant presenterar *biblisk tro* och *historiska fakta om Bibeln*.

■ Hjälp oss också att få flera understödjare och prenumeranter på vår tidskrift!

Stiftelsen Biblicum

Besöksadress:

Hantverkaregatan 8B, 341 36 Ljungby. Tel 0372/86303

Postadress:

Ordförande Alvar Svenson, Klasgatan 10, 340 14 Lagan
Tel 0372/30857. E-mail: alvarsvenson@yahoo.se

Tidskriftens expedition:

Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, 331 35 Värnamo
Tel 0370/18217. E-mail: biblicum@bredband.net

Kontakt i Norge:

Egil Edvardsen, Solåsvn. 20, 4330 Ålgård
Tel 51617540. E-mail: egil.edvardsen@luthersk-kirke.no